

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani

OBVESTILA

republiške matične službe

1987

Št. **1 2**

Ljubljana, 1987

št. 1-2 (43, 44)

VSEBINA:

	str.
- Uvod	3
- Povezovanje knjižnic v knjižnično-informacijskem sistemu SR Slovenije	5
- Kobe, Tomaž: Uporaba računalnikov v KIS Slovenije	26
- Ločniškar - Fidler, Mateja: Poročilo o opravljeni obdelavi zvočnih kaset (v glasbenem oddelku) knjižnice Bežigrad ter njenih podružnic	32
- Martelanc, Ana: Statistični prikaz dela univerznih knjižnic v SRS v letu 1985	41
- Zapisniki Strokovnega sveta za knjižničarstvo SRS	44

U V O D

Ker se je letos izid prve številke Obvestil spet močno zavlekel in se je nabralo precej zanimivega gradiva, tudi letos začnemo z dvojno številko. Upam, da bodo v njej naši naročniki našli zanimivo in koristno branje.

Na prvem mestu, kot nedvomno najpomembnejši prispevek objavljamo osnutek gradiva "Povezovanje knjižnic v knjižnično-informacijskem sistemu SR Slovenije". Na tem besedilu, ki je po dolгих mesecih usklajevanja in dopolnjevanja sedaj zrelo za širšo razpravo, je delala skupina strokovnih delavcev raziskovalnega centra, matične službe in centralnega kataloga NUK, vodja in usklajevalec skupine ter oblikovalec teksta pa je bil mgr. Mirko Popovič. Pri sestavljanju besedila smo se trudili, da pripravimo kratek, jasen in pregleden dokument, ki pa bi vendarle vseboval vsa glavna načela in glavne smernice za izgradnjo slovenskega KIS. Osnutek bo seveda doživel razpravo v vseh običajnih strokovnih krogih, z objavo v Obvestilih pa vabimo k razpravi najširši krog strokovnih knjižničnih delavcev. Prav projekt KIS s svojo zamislijo kooperativnega in vzajemnega dela vseh enot sistema zadeva namreč vse, ki delamo v knjižnični stroki in le s skupnimi močmi bomo dosegli, da bo zaživel v celoti in v posameznih delih.

Upam, da bosta za večino naročnikov zanimiva tudi oba strokovna teksta: prispevek Tomaža Kobeta o sedanji in načrtovani rabi računalnikov v knjižnicah in poročilo Mateje Ločniškar - Fidler o urejanju in organizaciji izposoje zvočnih kaset najmlajšim uporabnikom.

V zadnjem delu Obvestil objavljamo statistični pregled dela univerzних knjižnic v letu 1985 in 2 zapisnika Strokovnega sveta za knjižničarstvo SRS. (Zapisnike strokovnega sveta bomo odslej redno objavljali tudi v Obvestilih).

Prav nazadnje pa vam moram sporočiti še manj prijetno novico. Ob skokoviti inflaciji in nezadržnemu divjanju cen vseh

materialnih izdatkov od papirja do poštne in spričo vse bolj pomanjkljivega financiranja republiške matične dejavnosti, smo bili prisiljeni zvišati tudi ceno Obvestil, da bi z naročnino pokrili vsaj del neposrednih stroškov.

Za leto 1987 je letna naročnina za Obvestila republiške matične službe 1.800 din, cena posamezne številke pa 600 din. Upam, da boste sprejeli to ceno z razumevanjem in ostali naši potrpežljivi naročniki še naprej.

Vaša urednica
Miša Sepe

POVEZOVANJE KNJIŽNIC V KNJIŽNIČNO-INFORMACIJSKEM SISTEMU
SR SLOVENIJE

UVOD

Izhodišče povezovanja knjižnic in s tem delovanja knjižnično-informacijskega sistema (KIS) so družbeni razvojni cilji oz. potrebe uporabnikov. KIS se bo uspešno razvijal le ob tesni naslonitvi na uporabnike, ki z organiziranimi povratnimi zvezami usmerjajo razvoj sistema. Na tej osnovi se oblikujejo tudi razvojni cilji KIS-a, med katerimi so najpomembnejši naslednji:

- zagotovitev učinkovitega in hitrega pretoka in prenosa informacij,
- univerzalna dostopnost in uporaba gradiva in informacij, kar pomeni dostopnost na vsaki točki sistema,
- racionalizacija, tj. zmanjševanje rasti stroškov delovanja knjižnic, ki sodelujejo v sistemu oz. zagotavljanje kvalitetnejših uslug ob istih stroških.

Potrebo po tesnejšem sodelovanju knjižnic pogojujeta danes predvsem dva temeljna vzroka:

- "eksplozija" informacij, še posebej eksponentna rast števila, obsega in tudi cene strokovnih publikacij, otežuje knjižnicam (ob skromni rasti sredstev za nakup gradiva) nabavo primarnega gradiva;
- intenziven razvoj telekomunikacij in računalništva omogoča knjižnicam da zadostijo čedalje večjim potrebam uporabnikov, t.j. da posredujejo uporabniku raznovrstno informacijo (npr. iz različnih domačih in tujih podatkovnih zbirk) in ne le informacijo o lastnem gradivu. Sodobna tehnologija omogoča poleg tega racionalnejše povezovanje med posameznimi knjižnicami.

Povezovanje se v sodobnem strokovnem jeziku imenuje knjižnično-informacijski sistem, kar pomeni, "da se vse strokovno delo združuje v nek enoten vzorec, za katerega je značilno, da poteka vsa dejavnost po načrtani poti in je povezana in strokovno usklajena tako, da nobena knjižnica ne more delovati izolirano, to je - biti sama sebi namen, marveč je sestavni del sistema, to je, usklajenega delovanja vseh knjižnic, ki delujejo v korist družbe in posameznikov v tej družbi". Eden od najbolj

krepkih vzvodov za usklajeno delovanje knjižnično-informacijskega sistema v Sloveniji je nedvomno zakonsko določilo o enotnosti KIS-a (glej 10. člen Zakona o knjižničarstvu). Po tem določilu zagotavljajo enotnost KIS-a zlasti: matične dejavnosti, enotna strokovna obdelava knjižničnega gradiva, enoten način zbiranja in obdelave informacij in podatkov, enotno vodenje katalogov in druge dokumentacije knjižničnega gradiva ter skupno zagotavljanje delovanja centralnih katalogov in razvijanje medknjižnične izposoje.

Zgoraj opredeljene cilje bomo lahko dosegli le z uvajanjem racionalne organizacije dela in uporabo sodobne tehnologije. Spremljanje razvoja v smeri ciljev je hkrati osnova za evalvacijo knjižnično-informacijske dejavnosti in za merjenje njenih družbenih učinkov.

Temeljnega pomena za gradnjo racionalnega in učinkovitega knjižnično-informacijskega sistema je razvoj v naslednji smeri:

- razvoj slovenske nacionalne bibliografije z računalniško podporo; slovenska nacionalna bibliografija ni le osnovni bibliografsko-informacijski instrument, temveč prevzema tudi vlogo kataložno-normativnega elementa KIS-a,

- dograditev dosedanjih tradicionalnih in računalniško podprtih centralnih katalogov v vzajemne podatkovne zbirke (koooperativne skupne računalniške kataloge), in sicer v tesni povezavi z nacionalno bibliografijo predvsem v normativnih elementih,

- okrepitev tehnološke osnove s pridobitvijo nove strojne računalniške opreme - da jo bo v knjižnicah več, da bo boljša/zmogljivejša in kar se da enotna; za potrebe celotnega KIS-a v SR Sloveniji pa je nujna pridobitev lastnega računalnika,

- nadaljnji razvoj programske opreme za KIS za uporabo pri vseh funkcijah knjižničnega poslovanja z orientacijo na distribuirano obdelavo in modularno dograjevanje.

Razvijanje sistemsko-povezovalne osnove KIS pa ne sme postati samo sebi namen, temveč se mora dopolnjevati z delovanjem v naslednjih smereh:

- razvijanje koordinirane nabave tuje strokovne literature,
- specializacija knjižničnih fondov in njihovo prostorsko in časovno-stroškovno razporejanje,
- dodelava referalnega sistema,
- razvijanje učinkovite medknjižnične izposoje.

Kvalitetno in racionalno delovanje KIS-a v SR Sloveniji se lahko uspešno realizira le z uvajanjem sodobne telekomunikacijske in računalniške tehnologije, z ustrezno organizirano KIS-a, tj. predvsem z razvijanjem vertikalnih in horizontalnih povezav med različnimi tipi knjižnic, in z ustrezno strokovno usposobljenostjo vsake od knjižnic, ki delujejo v sistemu. Pri tem je nedvomno odločilnega pomena pospeševanje raziskovalno-razvojnega dela in izobraževanja kadrov na področju knjižnično-informacijske dejavnosti.

PRAVNI TEMELJI IZGRADNJE KIS-a

Struktura in organizacija slovenskega knjižničarstva je opredeljena v zakonu o knjižničarstvu, ki je bil sprejet leta 1982. Poleg tega, da sta v zakonu razčlenjeni obe obliki povezovanja knjižnic, tj. vertikalno in horizontalno povezovanje, je še posebej pomembna zakonska opredelitev odnosa KIS-a do celotnega družbenega sistema informiranja (DSI) in sistema znanstvenega in tehničnega informiranja (SZTI).

Eden temeljnih členov zakona o knjižničarstvu je člen, ki opredeljuje KIS kot neločljiv del družbenega sistema informiranja. Osamljen KIS, ki bi se razvijal izven DSI, ne bi bil sposoben opredeliti svoje vloge, položaja in delovanja niti v celoti niti po delih, zlasti pa ne določiti položaja in mesta posameznih knjižnic v sistemu. Tako tudi slovenski zakon o knjižničarstvu pravi, da knjižnice v SR Sloveniji delujejo kot enoten KIS, ki je sestavni del DSI in se povezuje z enakimi sistemi v drugih jugoslovanskih republikah in pokrajinah.

Poleg tega 9. in 15. člen zakona določata, da KIS oz. v njem delujoče knjižnice stalno in najtesneje sodelujejo s specializiranimi informacijskimi centri pri sestavi podatkovnih baz, pri organizaciji pretoka informacij in pri pospeševanju informacijsko-dokumentacijske dejavnosti. Povezovanje enot SZTI in KIS v enotni komplementarni sistem je poleg tega utemeljeno tudi v programskih smernicah UNESCO, ki jih je sprejela Jugoslavija. Te smernice poudarjajo potrebo po povezovanju sistema znanstvenega in tehničnega informiranja (UNISIST) in sistema delovanja knjižnic, dokumentacijskih centrov in arhivov (NATIS) v enotni nacionalni sistem informiranja (GIP).

KNJIŽNICE IN NJIHOVO POVEZOVANJE

Ena temeljnih značilnosti knjižnično-informacijske dejavnosti v SR Sloveniji je njena izredna razvejanost. Kot izvajalci dostopnosti dokumentov in prenosa informacij delujejo v našem KIS-u tile osnovni tipi knjižnic:

- visokošolske oz. univerzne knjižnice
- specialne knjižnice
- splošnoizobraževalne knjižnice
- šolske knjižnice
- NUK

Po podatkih iz leta 1985 deluje v Sloveniji poleg Narodne in univerzitetne knjižnice še 63 splošnoizobraževalnih knjižnic(*), 66 visokošolskih knjižnic, 508 šolskih knjižnic in 230 specialnih knjižnic.

Da bi zadostile čedalje večjim potrebam uporabnikov in tako opravljale razširjene naloge, knjižnice danes ne morejo biti več osamljene in samozadostne, temveč se morajo medsebojno povezovati v mreže. Pri tem gre za transformacijo knjižnic v knjižnično-informacijska središča, kjer knjižnice presegajo funkcijo klasičnih izposojevališč in postajajo mesto in prostor, kjer lahko uporabnik dobiva raznovrstne informacije, ki ga zanimajo in to ne zgolj iz fonda, ki ga ima sama knjižnica, temveč iz celotnega KIS-a. Kljub temu pa lahko ugotovimo, da so posamezne knjižnice v Sloveniji še vedno različno razvite, razdrobljene in premalo povezane. Tako je bila npr. dolgo časa edina povezanost specialnih in univerznih knjižnic sodelovanje v centralnih katalogih.

Ko KIS definiramo kot sistem, kjer se knjižnice glede na družbene razvojne cilje oz. potrebe uporabnikov funkcionalno in strukturalno povezujejo v medsebojno odvisno in kooperativno mrežo, je treba upoštevati dvojne kriterije:

- mesto, vlogo in funkcijo knjižnic v lastni mreži - t.i. funkcionalni kriterij, ki je temelj vertikalnega povezovanja knjižnic,
- okolje, v katerem delujejo knjižnice - t.i. teritorialni kriterij, ki je osnova horizontalnem povezovanju knjižnic.

(*) Pri SIK je že izvedena reorganizacija, ki je vodila k združitvi vseh knjižnic tega tipa v posamezni občini v enotno knjižnico (skupaj 787 izposojevalnih mest).

VERTIKALNO POVEZOVANJE KNJIŽNIC

O vertikalnem načinu povezovanja govori 18. člen zakona o knjižničarstvu. Visokošolke in specialne knjižnice, ki opravljajo knjižničarsko dejavnost na istem ali sorodnih znanstvenih in strokovnih področjih, se med seboj delovno povezujejo tako, da ena izmed njih opravlja nalogo osrednje knjižnice za določeno

strokovno ali znanstveno področje. Osrednja knjižnica naj bi po zakonu opravljala naslednje naloge:

- usklajevanje nabave knjižničnega gradiva,
- posredovanje v medknjižnični izposoji,
- skrb za čim hitrejši pretok strokovnih in znanstvenih informacij o knjižničnem gradivu,
- usmerjanje knjižničnega gradiva, ki ga knjižnice izločajo,
- vodenje centralnih katalogov,
- povezovanje s specializiranimi informacijskimi centri.

V okviru vertikalnih povezav si je potrebno natančneje pogledati vlogo in pomen univerznih in specialnih knjižnic, ki imajo tako pri nas kot v svetu eno ključnih vlog pri prenosu znanja in informacij. Pri tem povezovanju pa ne smemo pozabiti na srednješolske knjižnice, ki tudi potrebujejo informacijo in gradivo posameznih strokovnih področij.

1. Stanje univerznih in specialnih knjižnic v SR Sloveniji

Dejavnost univerznih knjižnic opredeljuje Zakon o knjižničarstvu iz leta 1982, ki v 8. členu določa, da je njihova dejavnost namenjena predvsem vzgojnoizobraževalnemu procesu in raziskovalnemu oz. umetniškemu delu ter potrebam študentov in delavcev na višjih in visokih šolah. Izraz "univerzne knjižnice" označuje univerzitetno knjižnico, knjižnice visokih in višjih šol, oddelčne knjižnice ter knjižnice drugih organizacij združenega dela, ki so vključene v univerzo.

Osnutek standardov za univerzne knjižnice (1986) pa opredeljuje univerzne knjižnice kot knjižnice visokošolskih in drugih delovnih organizacij združenih v univerzo. Naloge univerznih knjižnic so, da sistematično zbirajo, strokovno obdelujejo, hranijo in predstavljajo knjižnično gradivo, ga dajejo v uporabo ter opravljajo bibliografsko, informacijsko, dokumentacijsko in komunikacijsko dejavnost namenjeno javnosti. Nadalje določajo standardi, da so knjižnice komunikacijski centri za znanstvene in druge informacije, ki so na voljo v njihovem knjižničnem gradivu in v knjižnično-informacijskem sistemu in drugih informacijskih službah v državi in tujini ter s svojo dejavnostjo neposredno prispevajo k razvoju znanosti in kulture širšega območja, posebej univerze, ki ji služijo.

V Sloveniji deluje 67 univerznih knjižnic in sicer 60 na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani in 7 na Univerzi v Mariboru. Na ljubljanski univerzi deluje poleg NUK in CTK, ki sta samostojni organizaciji združenega dela, 41 knjižnic na fakultetah, 3 na višjih šolah, 4 na akademijah in 11 na institutih oz. centrih v okviru univerze. Različno je tudi število knjižnic, ki delujejo na posameznih fakultetah. Tako npr. deluje na Biotehniški fakulteti 7 knjižnic, na FAGG dve, na FNT devet, na FF šestnajst ter na Pravni fakulteti 5 knjižnic. Na trinajstih visokošolskih ustanovah, t.j. na fakultetah, akademijah in višjih šolah pa deluje po ena knjižnica.

Na mariborski univerzi poleg UKM, ki je samostojna organizacija združenega dela in obenem osrednja knjižnica Univerze v Mariboru, delujeta še dve knjižnici na fakultetah, dve na visokih šolah in dve na višjih šolah.

Dejavnost specialnih knjižnic je po definiciji zakona o knjižničarstvu namenjena predvsem strokovnemu in raziskovalnemu delu na posameznih področjih združenega dela in potrebam delavcev na tem področju. To so npr. knjižnice v sestavi organizacij združenega dela in družbeno-političnih skupnosti.

Če primerjamo dejavnost med univerzno in specialno knjižnico, imajo univerzne knjižnice poleg pedagoškega tudi znanstveno-raziskovalni značaj, medtem ko je dejavnost specialnih knjižnic namenjena raziskovalnemu in strokovnemu delu v združenem delu.

Eden temeljnih pogojev za uresničitev koncepta vertikalnih povezav je definiranje strokovnih področij in imenovanje nosilcev osrednjih knjižnic. Nekaterne knjižnice so že prav primerne za opravljanje nalog osrednjih knjižnic na določenih strokovnih področjih (npr. CTK, Centralna medicinska knjižnica, Centralna ekonomska knjižnica, Osrednja družboslovna knjižnica Jožeta Goričarja itd.). Poleg tega pa je potrebno uveljaviti še posamezne oblike povezovanja znotraj obeh univerz in med njima.

2. Sodelovanje in povezovanje univerznih knjižnic

Prizadevanja na univerzi, da bi se knjižnice med seboj povezovale, so se začela že v 70-tih letih. Tako je bila v Narodni in univerzitetni knjižnici ustanovljena komisija za univerzne knjižnice.

Največ uspeha je bilo doseženega leta 1977 na Univerzi v Mariboru, kjer je začel delovati t.i. Knjižnično-dokumentacijsko-informacijski sistem, ki je povezal 7 knjižnic mariborske univerze.

Na ljubljanski univerzi so prizadevanja za povezovanje knjižnic potekala v okviru dela Komisije za informatiko, dokumentacijo in knjižničarstvo. Sele po desetih letih dogovarjanja je bil podpisan "Samoupravni sporazum o sodelovanju pri razvijanju integriranega sistema znanstveno-strokovnih informacij v knjižnicah in INDOK centrih podpisnikov". Samoupravni sporazum je podpisalo 33 visokošolskih ustanov, na katerih deluje 61 knjižnic. Tako samoupravni sporazum ljubljanske univerze kot samoupravni sporazum mariborske univerze vsebujeta določila o medsebojnem sodelovanju obeh sistemov.

Samoupravni sporazum na Univerzi Edvarda Kardelja je začel veljati v januarju 1984. leta. Toda žal danes še vedno lahko ugotovimo, da sistem ni zaživel v celoti, sodelujejo in povezujejo se namreč le posamezne univerzne knjižnice.

Priložena grafična shema (slika 1) je zato poskus definiranja temeljnih strokovnih področij, ki bi bila osnova za medsebojno povezovanje knjižnic. Pri tem se opiramo na že obstoječe sheme sodelovanja knjižnic v t.i. specializiranih INDOK centrih in nakazujemo možnosti oblikovanja osrednjih knjižnic na posameznih strokovnih področjih. Na naslednjih strokovnih področjih vprašanje osrednjosti ni problematično: ekonomija (Centralna ekonomska knjižnica), družboslovje (Osrednja družboslovna knjižnica Jožeta Goričarja) in medicina (Centralna medicinska knjižnica). Na strokovnih področjih naravoslovja, tehnike, humanistike in prava pa bo potreben dogovor med knjižnicami, ki opravljajo to dejavnost.

3. Sodelovanje univerznih in specialnih knjižnic s sistemom znanstvenega in tehničnega informiranja (SZTI)

Če hočemo povečati dostopnost knjižničnih fondov in informacij uporabnikom, je potrebno razvijati povezovanje specialnih in univerznih knjižnic s specializiranimi informacijskimi centri. Nekatere knjižnice so že zdaj delovno povezane v specializirane informacijske centre, ki s kolektivnim zbiranjem in obdelavo podatkov za določeno strokovno področje omogočajo uporabnikom dostop do informacij, potrebnih za izobraževanje, znanstveno-raziskovalno in razvojno delo. Uporabniki teh zbirk podatkov so pretežno pedagoško-znanstveni delavci in študentje obeh slovenskih univerz ter raziskovalni delavci iz gospodarstva

in industrije. Trenutno delujejo v Sloveniji specializirani informacijski centri na področjih sledečih znanstvenih disciplin:

- elektrotehnika (ISKRA ZORIN - INDOK)
- strojništvo (Fakulteta za strojništvo)
- biomedicina (Inštitut za biomedicinsko informatiko in CMK)
- patenti (Informacijski center)
- kemija (FNT - Kemijsko izobraževanje in informatika)
- onkologija (Onkološki inštitut)
- biotehnika (Biotehniška fakulteta)
- družboslovje (FSPN - Osrednja družboslovna knjižnica Jožeta Goričarja)
- ekonomija (Ekonomska fakulteta - CEK)
- graditeljstvo (Centralna tehniška knjižnica)
- tekstil (Visoka tehniška šola Maribor)
- samoupravljanje (Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja).

Poleg tega, da gradijo lastne podatkovne zbirke, nekatere knjižnice oz. informacijski centri uporabljajo tudi podatke inozemskih ponudnikov (online ali pa na magnetnih trakovih). Uporabnikom pa je danes na razpolago že 47 domačih računalniških podatkovnih zbirk, ki obsegajo skupno blizu 650.000 bibliografskih enot s podatki o knjigah in člankih iz knjižničnih fondov Slovenije.

Eden ključnih pogojev graditve učinkovitega KIS-a je, da modernizacija poslovanja posameznih enot znotraj KIS-a poteka vzporedno z razvijanjem bibliografsko-informacijskih podatkovnih zbirk, ki jih oblikujejo specializirani INDOK centri in enote. Da bi informacije postale čimbolj dostopne različnim kategorijam uporabnikov, je nujno najtesnejše sodelovanje obeh sistemov. Ravno pridobitev skupnega računalnika za oba sistema (t.i. "host"), na katerem bi se združevale bibliografske podatkovne zbirke specializiranih informacijskih centrov in avtomatizirani katalogi knjižnic, bi nedvomno povečala dostopnost informacij (*).

Za celovitejše in usklajeno zadovoljevanje potreb uporabnikov pa je potrebno postaviti tudi izhodišča za povezovanje univerznih in specialnih knjižnic po teritorialnem principu (horizontalno povezovanje), to je v okviru občine oziroma mesta in sicer predvsem z občinsko ali mestno matično knjižnico.

(* Seveda se ob tem odpira problem odnosa med "informacijo kot splošno družbeno potrebo" in "informacijo kot tržnim blagom", kjer bo potrebno definirati ustrezni sistem financiranja.

HORIZONTALNO POVEZOVANJE KNJIŽNIC

Poleg funkcionalnega kriterija, tj. vertikalnega povezovanja knjižnic, je pri zadovoljevanju informacijskih potreb uporabnikov izredno pomembno upoštevati tudi prostorsko dimenzijo, kar pomeni, da uporabnik dobi informacijo in gradivo tam, kjer dela in prebiva, četudi knjižnica sama nima tega gradiva in ga mora preskrbeti. Tudi zakon o knjižničarstvu govori o horizontalnem povezovanju knjižnic, kar pomeni, da se medsebojno povezujejo knjižnice na področju občine. Vsi občinski KIS-i tvorijo enoten republiški KIS. Za povezovanje občinskega KIS-a so odgovorne občinske matične knjižnice, za povezovanje republiškega KIS-a pa Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Horizontalno povezovanje knjižnic v KIS Slovenije s poudarkom na distribuirani računalniški obdelavi gradiva za vzajemni katalog SRS ponazorja slika 2 v prilogi.

Matične knjižnice opravljajo svoje naloge praviloma na območju občine, v kolikor se ne dogovorijo za skupno opravljanje matičnih nalog z drugo občino. Z matično dejavnostjo utrjujejo in razvijajo strokovnost, organiziranost, povezanost in enotnost knjižničarske dejavnosti za vse knjižnice na svojem področju. Glavna naloga matične dejavnosti pa je predvsem v tem, da skrbi za profesionalno in strokovno usposobljenost vseh knjižnic na svojem področju.

1. Povezovanje knjižnic v občini

Nosilka knjižnično-informacijskega sistema v občini je splošnoizobraževalna knjižnica - I. do V. skupine(*) s svojo mrežo izposojevališč, dislociranih oddelkov in potujočo knjižnico. S knjižničnim gradivom pokriva 85% potreb občanov po splošnem izobraževanju, osnovnem informiranju, razširjanju

(*) Standardi v splošnoizobraževalnih knjižnicah Slovenije, II. Splošni delovni in tehnični standardi 2.3. "Osrednje SIK v občinah se delijo glede na število prebivalcev, katerim služijo, na več skupin oziroma tipov knjižnic in sicer:

- I. tip za območje z nad 100.000 prebivalci
- II. tip za območje od 50.000 - 100.000 prebivalcev
- III. tip za območje od 20.000 - 50.000 prebivalcev
- IV. tip za območje od 10.000 - 20.000 prebivalcev
- V. tip za območje od 7.000 - 10.000 prebivalcev

znanstvenih spoznanj (splošnejših), osnovnem družbenem informiranju, kulturni vzgoji in knjigi za prosti čas. Ostale potrebe po gradivu in informacijah pokrivajo druge knjižnice v občinskem KIS; potrebe, ki jih v občini ni mogoče pokriti, pa se krijejo iz republiškega KIS ali iz regije. Za nemoten potek delovanja občinskega KIS skrbijo občinske matične knjižnice.

Občinska splošnoizobraževalna knjižnica opravlja svojo informacijsko dejavnost s pomočjo:

- katalogov lastnega gradiva,
- vzajemnih podatkovnih zbirk, združenih na centralnem računalniku(*).

Poleg neposredne oskrbe občanov z gradivom in informacijami opravlja občinska splošnoizobraževalna knjižnica naslednje funkcije:

- v občini in navzven posreduje referalne podatke o občinskem KIS in njegovih enotah,
- knjižnicam in uporabnikom posreduje referalne podatke o republiškem KIS in njegovih enotah,
- izvaja medknjižnično izposojlo za KIS občine (ob medknjižnični izposoji, ki poteka med vertikalno povezanimi knjižnicami),
- povezuje občinski KIS in vsklajuje njegovo delo in pretok informacij in gradiva,
- zbira, hrani in daje na uporabo aktualno domoznansko gradivo s področja občine. Obdelava zajema monografske publikacije in periodiko, ne pa tudi članke. Občinska SIK obvešča o tem knjižnico v regionalnem središču, ki prejema obvezni izvod in ji po potrebi gradivo tudi posreduje. Domoznansko gradivo naj bi občinska splošnoizobraževalna knjižnica knjižnica hranila le določen čas (npr. 10 let), starejše gradivo pa preda knjižnici v regionalnem središču ali pa ga tudi izloči;
- zbira in daje na uporabo najvažnejše delegatsko gradivo. Knjižnica ima pravico, da izbira le pomembne dokumente in jih tudi izloča, ko izgube aktualnost. O hranjenju, obdelavi in posredovanju delegatskega gradiva se knjižnica dogovarja z arhivi in INDOK centri občinskih skupščin.

(*)Izhajajoč iz potrebe po racionalnem oblikovanju KIS-a, kar pomeni čim manj komunikacijskih kanalov in čim krajšo pot informacije do končnega uporabnika (za kar je nujna pridobitev centralnega računalnika za KIS v Sloveniji), regionalni centralni katalogi oz. regionalne vzajemne podatkovne zbirke niso potrebne.

Občinska matična knjižnica opravlja tudi matično dejavnost, ki jo natančno opredeljuje zakon o knjižničarstvu:

- razvijanje strokovnosti in organiziranosti knjižničarske dejavnosti na področju občine (ta naloga je izredno zahtevna, saj zajema vsa knjižničarska opravila, od strokovne, smiselne in načrtne nabave, preko obdelave in postavitve gradiva, do posredovanja gradiva in informacij, posameznih oblik dela z bralci itd.),

- skrb za strokovno izpopolnjevanje delavcev v knjižnicah (npr. usmerjanje k strokovnim izpitom in tečajem),

- vodenje razvida knjižnic.

Matična knjižnica izpolnjuje svoje naloge tako, da spremlja, ocenjuje in usmerja strokovno knjižničarsko delo na podlagi podatkov, ki jih prejema od knjižnic in z neposrednim pregledovanjem njihovega dela.

Postopek imenovanja matičnih knjižnic, katerega opredeljuje zakon o knjižničarstvu, je v teku. Strokovni svet za knjižničarstvo je v letu 1986 predlagal za matične splošnoizobraževalne knjižnice v naslednjih občinah: Postojna, Idrija, Tolmin, Ravne, Ajdovščina, Celje, Cerknica. Črnomelj, Domžale, Grosuplje, Hrastnik, Ilirska Bistrica, Izola, Kamnik, Kočevje, Koper, Kranj, Krško, Laško, Lendava, Litija, Ljutomer, Maribor, Mozirje, Murska Sobota, Novo mesto, Ormož, Ptuj, Slovenj Gradec, Sentjur, Skofja Loka, Trbovlje, Tržič, Vrhnika, Zagorje in Zalec. Na odobritev Strokovnega sveta za knjižničarstvo čakajo še splošnoizobraževalne knjižnice iz Pirana, Logatca, Smarj pri Jelšah ter Lenarta. Ostalih 20 knjižnic pa bo uredilo vprašanje matičnosti do konca leta 1987.

2. Povezovanje v okviru regije, mesta ali več občin

Splošnoizobraževalne knjižnice I. ali II. skupine prevzemajo po dogovoru z ostalimi občinami v regiji poleg zgoraj naštetih še dodatne naloge:

- zbirajo, hranijo in obdelujejo domoznansko gradivo regije, pri čemer jim občinske knjižnice pomagajo s posredovanjem gradiva, ali z vzajemno obdelavo,

- izgrajujejo in vzdržujejo regionalno domoznansko podatkovno zbirko, do katere imajo knjižnice on-line dostop; informacije pa lahko prejemajo tudi v mikrooblikah in tiskanih katalogih,

- neposredno sodelujejo v republiški vzajemni podatkovni zbirki, v katero prispevajo podatke o domoznanskem gradivu in o člankih iz lokalnega tiska,

- zbirajo, hranijo, obdelujejo in dajejo na uporabo gradivo, za katerega se občine dogovorijo, da ga bodo zbirale le na enem mestu v regiji (npr. drage tuje publikacije, drago referenčno gradivo, starejši tiski itd.),

- zbirajo, hranijo in dajejo na uporabo sloveniko, ki jo občinske splošnoizobraževalne knjižnice ne nabavljajo (obvezni izvod).

3. Povezovanje občinskih matičnih knjižnic v republiški KIS

Razvoj slovenske nacionalne bibliografije z računalniško podporo je temelj povezovanja občinskih matičnih knjižnic v republiški KIS. Nacionalna bibliografija nima le funkcije bibliografsko-informacijskega instrumenta, temveč prevzema tudi vlogo kataloško-normativnega elementa. Za slovensko nacionalno bibliografijo je zadolžena Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, ki poleg obdelave monografij, serijskih publikacij itd. skrbi še za strokovno in tehnično normativno delovanje pretoka informacij z izdelavo in vzdrževanjem normativnih datotek. Pri obdelavi člankov iz serijskih publikacij bo namreč potreben razvoj v smeri distribuirane obdelave, kjer bodo sodelovale splošnoizobraževalne knjižnice z domoznanskimi zbirkami, knjižnice za posamezna strokovna področja in specializirani informacijski centri.

Na takšen koncept razvoja slovenske nacionalne bibliografije se veže tudi postopek transformacije klasičnih katalogov knjižnic v računalniško zasnovane podatkovne zbirke, ki bodo on-line dostopne vsaki knjižnici. Prav tako bo v računalniško podprto nacionalno bibliografijo vključena centralna katalogizacija slovenskega tiska, ki je že do sedaj pomenila pomemben povezovalni in kataloško-normativni element v sistemu, s tem ko je zagotavljala enkratno strokovno ustrezno obdelavo vsake domače publikacije. Z vključitvijo te dejavnosti v računalniško obdelavo slovenske bibliografije, bo dosežena nadaljnja stopnja racionalizacije in pa omogočen hitrejši pretok informacij, kot pri dosedanjem klasičnem sistemu. Hkrati s sloveniko pa bodo v računalniško podprti centralni katalog vključeni tudi podatki o jugoslovanskih in tujih strokovnih monografijah in revijah.

Osrednja vloga NUK v procesu modernizacije slovenske nacionalne bibliografije in pri oblikovanju koncepta vzajemnih podatkovnih zbirk bo omogočila učinkovitejše delovanje NUK na področjih medbibliotečne izposoje, koordinacije nabavne politike in referalne dejavnosti. Na sistemsko-povezovalne procese pa se nujno naslanja potreba po razvijanju še ostalih dejavnosti NUK, ki so pomembne za razvoj knjižničarstva v Sloveniji.

Matična služba NUK, ki skrbi za strokovnost in razvoj slovenskih knjižnic, opravlja poleg svetovalne funkcije še naslednje dejavnosti: vsakoletno zbiranje in analiziranje podatkov o delu knjižnic, zbiranje dokumentacije člankov o knjižnicah, izdajanje Obvestil republiške matične službe, izvajanje tečajev in seminarjev, sklicevanje posvetov in sestankov s knjižnicami in neposredno pregledovanje dela knjižnic. Skupaj z Bibliotekarskim raziskovalnim centrom NUK pripravlja strokovna izhodišča in sistemske rešitve za delovanje KIS-a v Sloveniji (standardi, normativi).

Poleg tega pa Bibliotekarski raziskovalni center NUK spodbuja in organizira raziskovalno delo na področju knjižničarstva, vodi raziskovalno-razvojni projekt "Razvoj KIS-a v Sloveniji", opravlja referalno dejavnost na področju bibliotekarstva in skrbi za zbirko strokovne literature. Pri graditvi KIS-a v Sloveniji sodeluje Razvojna služba NUK s Strokovnim svetom za knjižničarstvo, republiškimi komiteji in interesnimi skupnostmi ter drugimi dejavniki, ki se vključujejo v problematiko celotne informacijske infrastrukture v Sloveniji.

DELOVANJE ŠOLSKIH KNJIŽNIC V KIS-u SR SLOVENIJE

Solske knjižnice se glede na svojo dejavnost in značilnosti uporabnikov povezujejo v KIS Slovenije tako po horizontalnem kot tudi vertikalnem principu.

Med šolske knjižnice uvrščamo knjižnice osnovnih šol in srednjih šol. Naloga šolske knjižnice je, da podpre in omogoči izvajanje učnega načrta s posredovanjem gradiva in informacij in da učenca vzgaja v uporabnike knjig in knjižnice. Z gradivom podpira tudi izvajanje dodatnega programa šole.

Solska knjižnica se povezuje v občinski KIS in v njem sodeluje:

- 1 - z matično knjižnico tako, da:
 - daje podatke o svojem delu,
 - sprejema strokovno pomoč,
 - usklajuje nabavno politiko,
 - posreduje gradivo, ki je nastalo na šoli,
 - sodeluje pri posebnih oblikah dela z bralci,
 - sprejema informacije o gradivu iz republiškega KIS-a,
 - poleg tega se šolska knjižnica glede statusnih in organizacijskih vprašanj preko aktiva šolskih knjižničarjev in ob sodelovanju matične knjižnice povezuje s področnim Zavodom za šolstvo.

2 - z ostalimi knjižnicami v občinskem KIS:

- zlasti srednje šole se povezujejo s specialnimi knjižnicami delovnih organizacij sorodne usmeritve in z ustreznimi univerznimi knjižnicami.

3 - s knjižnicami in specializiranimi informacijskimi centri za posamezna strokovna področja in sicer:

- osnovna šola predvsem s svojo učiteljsko knjižnico za posredovanje informacij iz posameznih predmetnih skupin in o pedagoškem področju,

- srednja šola v skladu s svojo usmeritvijo oz. usmeritvami.

PRIPOROČENE OBLIKE POVEZOVANJA V KNJIŽNIČNO-INFORMACIJSKEM SISTEMU SR SLOVENIJE

Kot je bilo že večkrat poudarjeno, je dograditev dosedanjih tradicionalnih in računalniško podprtih centralnih katalogov v vzajemne podatkovne zbirke (kooperativne skupne računalniške kataloge), in sicer v tesni povezavi z nacionalno bibliografijo v normativnih elementih, eden ključnih vzvodov za tesnejše medsebojno sodelovanje knjižnic. Univerzne, specialne in večje splošnoizobraževalne knjižnice naj bi bile tako z distribuiračo obdelavo vključene v gradnjo vzajemnih podatkovnih zbirk; pri tem bodo imele možnost prevzemanja, oz. preslikovanja podatkov iz slovenske nacionalne bibliografije in drugega gradiva, hkrati pa bodo omrežju oddajale podatke o tujih publikacijah iz lastnih fondov. Manjše knjižnice, ki ne bodo neposredno sodelovale v gradnji vzajemnih podatkovnih zbirk, bodo prejemale katalogne listke iz centralne katalogizacije. Kot nosilka KIS-a bo NUK skrbela za strokovno in tehnično normativno delovanje tega pretoka informacij z izdelavo in vzdrževanjem normativnih datotek, ki jih bodo morale upoštevati vse knjižnice, vključene v to kooperativno obdelavo primarnih dokumentov.

Vzajemna gradnja on-line kataloga bo prinesla tudi veliko racionalizacijo, saj bo vsak primarni dokument obdelan samo enkrat, dostopen pa naj bi bil vsakemu uporabniku, ne glede na to, v kateri knjižnici ali specializiranem informacijskem centru se nahaja.

Iz tega tudi sledi, da mora modernizacija poslovanja knjižnic potekati vzporedno z razvijanjem bibliografsko-informacijskih podatkovnih zbirk, ki jih oblikujejo specializirani INDOK centri in enote.

1. Povezovanje knjižnic s centralnimi katalogi in vzajemnimi podatkovnimi zbirkami

Centralni katalog je že dalj časa uveljavljena oblika povezovanja knjižnic s tradicionalnimi sredstvi, tj. s pomočjo združevanja podatkov o publikacijah v skupno kartoteko, kjer so ti registrirani in dostopni za uporabo na kartotečnih listkih, ki jih prispevajo same v centralnem katalogu sodelujoče knjižnice. Tako vodi Narodna in univerzitetna knjižnica že od leta 1961 centralni katalog za slovenske knjižnice. Čeprav je večina knjižnih fondov univerzitetnih, specialnih in večjih splošnoizobraževalnih knjižnic vključenih v centralni katalog pri NUK in področne disciplinarne centralne kataloge pri osrednjih knjižnicah, pa vendarle nikjer niso združeni podatki za vse fonde ne glede na izvor (tuja, domača) bodisi v skupnem slovenskem ali v lastnih univerzitetnih centralnih katalogih. Vzpostavitev takšnega centralnega kataloga v obliki klasičnih kartotek nima nobenega smisla. Lahko pa se to stori za tekoče pridobljena gradiva, vendar nič več s tradicionalnimi sredstvi, temveč s pomočjo računalnika.

Računalniško podprti centralni katalogi niso več samo zbirka podatkov, ki se ureja pri eni (osrednji) knjižnici, temveč so "skupni" katalog, v katerega vnašajo sodelujoče knjižnice v sodobnih KIS-ih podatke neposredno z računalniških priključkov (terminalov). Tak skupni katalog prinaša predvsem drugo kvaliteto. Ob lokacijski funkciji, ki ohranja svoj pomen, stopi v ospredje bibliografsko-informacijska funkcija. V Sloveniji so bili doslej računalniško podprti predvsem centralni katalogi periodičnih publikacij (NUK od leta 1981 oblikuje in vzdržuje avtomatizirano podatkovno zbirko tekoče pridobljenih tujih periodičnih publikacij, ki jih publicira letno kot "Seznam tujih periodičnih publikacij v knjižnicah Slovenije 19..", CTK pa je računalniško zajela kompletne retrospektivne fonde za domače in tuje periodične publikacije s področja tehnike in prirodnoslovno-matematičnih ved).

Vzajemni katalog pa predstavlja nadaljno kvalitetno stopnjo oblikovanja računalniško podprtih skupnih podatkovnih zbirk. V vsakem primeru je to centralni katalog, vendar obogaten z možnostjo vzajemne katalogizacije. Medtem ko je centralni katalog namenjen določitvi hranilišč publikacij in najbolj osnovnemu

bibliografskemu informiranju, je vzajemni katalog poleg tega še vir korektno katalogiziranih bibliografskih opisov po dogovorjenem "skrajšanem" formatu. Računalniški katalog pa preraste v vzajemno zbirko šele ko je opremljen z normativno datoteko.

2. Predlog organiziranosti računalniško podprtih skupnih katalogov

Osnovno izhodišče za nadaljnje računalniško podprto omreževanje knjižnic je, da se knjižnični sistem razvija z vzporednim dograjevanjem povezovalnih mehanizmov in lastnih "lokalnih" sistemov knjižničnega poslovanja po načelu distribuirane obdelave podatkov.

Povezovalna infrastruktura se mora razvijati postopno v fazah od preprostejših do bolj zahtevnih oblik povezovanja, tj. od skupnih računalniško podprtih centralnih katalogov do vzajemnih podatkovnih zbirk. V 1. fazi se oblikujejo računalniško podprti centralni katalogi za uresničevanje treh funkcij knjižnično-informacijskega sistema: ugotovitev lokacije publikacij, bibliografsko informiranje, koordiniranje pridobivanja knjižničnih gradiv. Združevanje podatkov zajema vse novo tj. tekoče pridobljene monografske in serijske publikacije - to pomeni, da so v računalniško podprti centralni katalog vključeni podatki za tuje (oziroma iz tujine pridobljene) in v Jugoslaviji publicirane knjige in revije. V 2. fazi pa avtomatski centralni katalogi preraščajo v vzajemne kataloge.

Ob tem je potrebno razvijati distribuirane lokalne obdelave, ki temeljijo na uporabi mikror računalnikov in omogočajo zares ekonomično procesiranje lastnih podatkovnih zbirk z vključevanjem več funkcij knjižničnega poslovanja.

Prehod na vzajemne podatkovne zbirke predstavlja pomemben kvalitetni preskok in zato je potrebno uresničiti nekatere temeljne pogoje za vzdrževanje datotek:

1 - ustrezna poenotena programska oprema, ki mora npr. omogočiti povezovanje informacijsko-iskalne funkcije po računalniško oblikovanih katalogih s knjižnično-poslovodnimi funkcijami (kontrola izposoje), omogočiti mora modularno dograjevanje "lokalnih" podatkovnih zbirk itd.

2 - enotnost zajemanja podatkov:

- standardizacija bibliografskega opisovanja (knjižnični sistem v Sloveniji je kot standard prevzel ISBD),

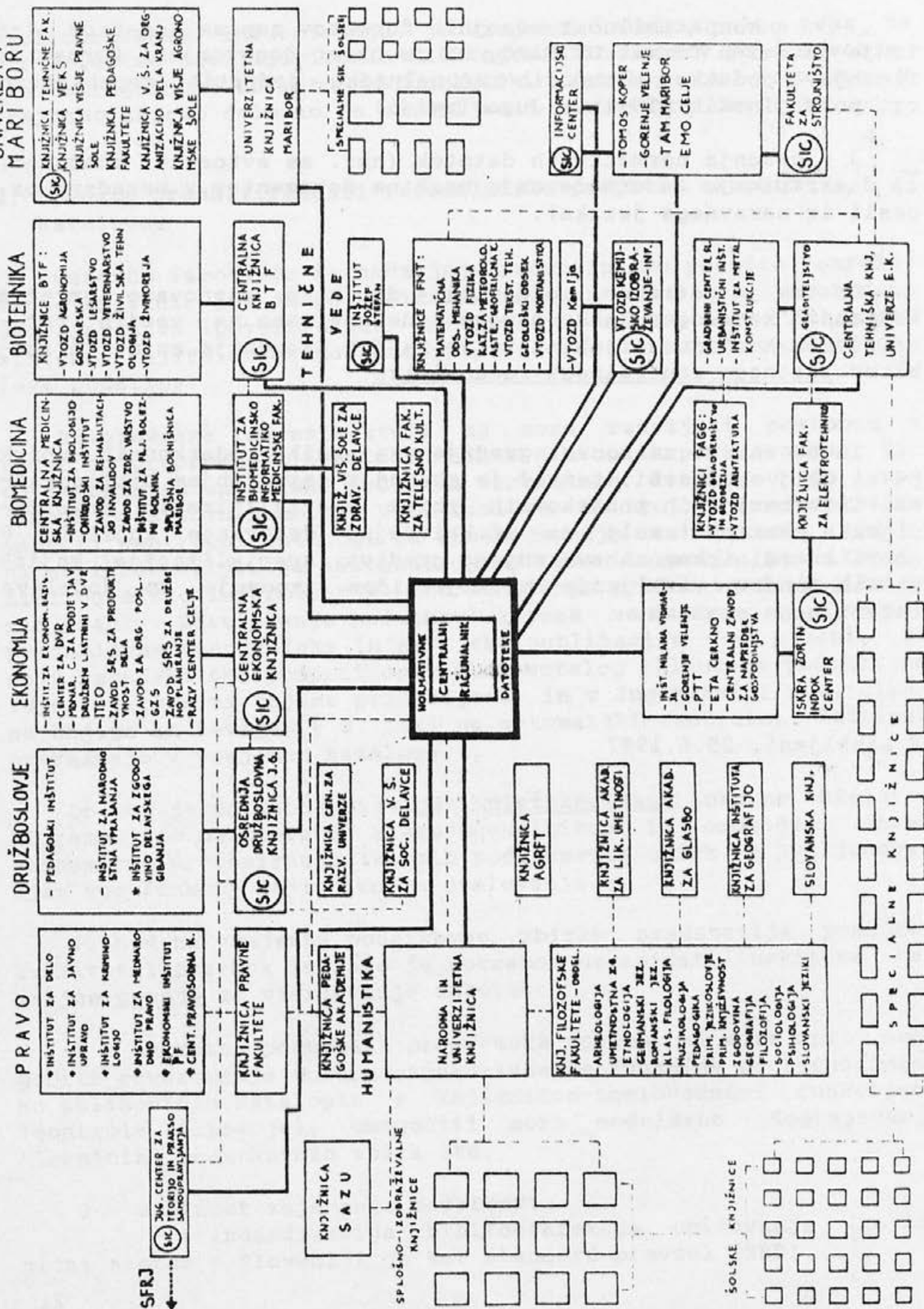
- kompatibilnost strojnih formatov zapisa podatkov (za to je ustrezen format UNIMARC, ki je hkrat dogovorjeni format za izmenjavo podatkov v bodočih računalniško podprtih republiških oz. pokrajinskih KIS-ih v Jugoslaviji),

3 - gradnja normativnih datotek (npr. za avtorske značnice, za deskriptorje za označevanje vsebine dokumentov z besedami oz. gesli iz naravnega jezika).

Ob tem je potrebno poudariti, da tako zasnovano omrežje vzajemnih katalogov lahko nemoteno deluje samo na večjih računalniških konfiguracijah; zato je za KIS Slovenije nujna pridobitev lastnega centralnega računalnika.

In še enkrat za konec: gradnja vzajemnih podatkovnih zbirk pa ni cilj sama sebi, temveč je skupaj z razvijanjem bibliografsko-informacijskih podatkovnih zbirk specializiranih informacijskih centrov temelj za učinkovnejše delovanje knjižnic v smeri koordinirane nabave tujega gradiva, specializacije knjižničnih fondov, razvijanja medknjižnične izposoje in dodelave referalnega sistema.

V Ljubljani, 25.6.1987

Računalniško podprt KIS Slovenije s poudarkom na univerznih knjižnicah in v povezavi s spec. informacijskimi centri

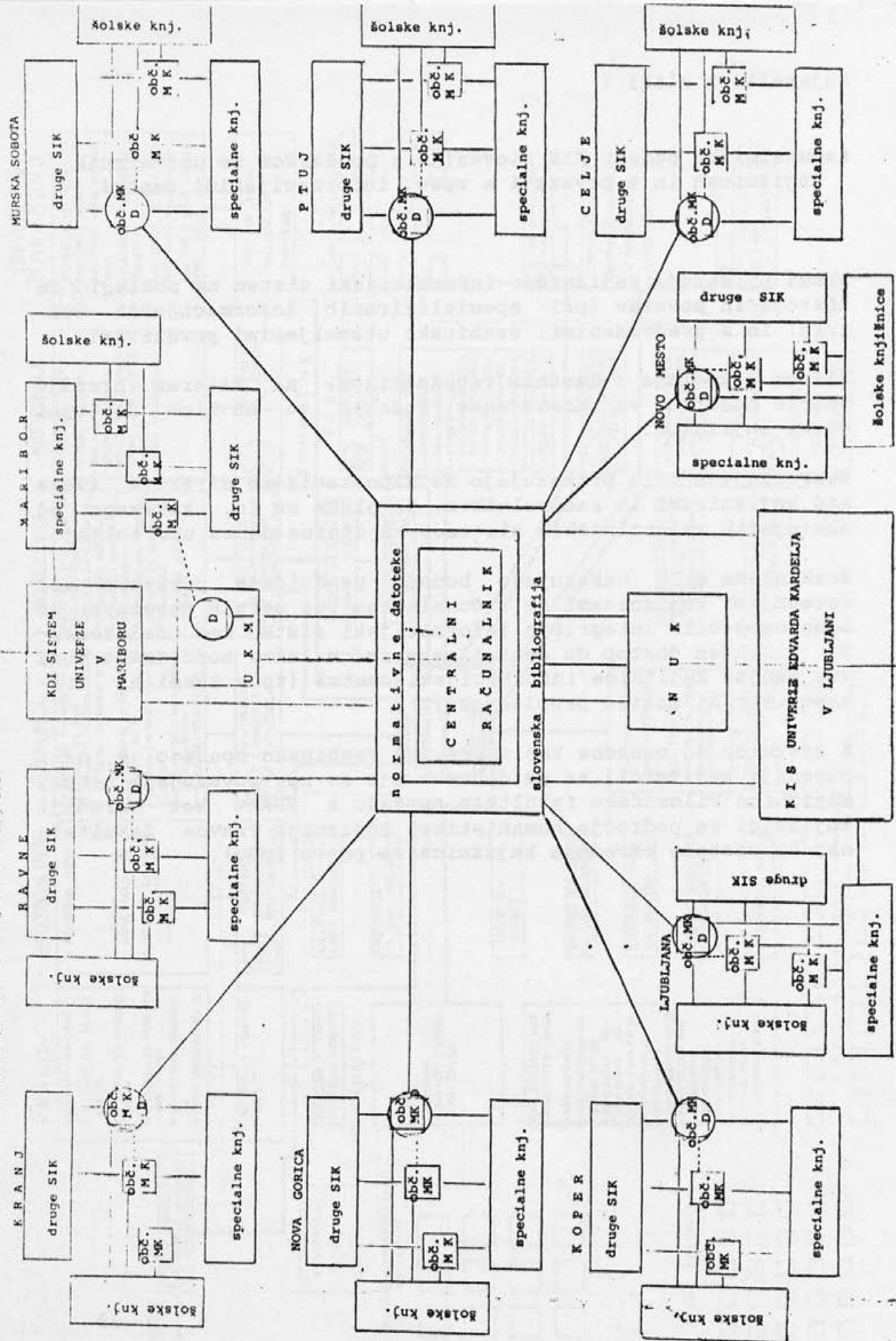
Shema prikazuje knjižnično-informacijski sistem na podlagi že obstoječih povezav (pri specializiranih informacijskih centrih) in s predvidenimi, vsebinsko utemeljenimi povezavami.

Sistem razpolaga z lastnim računalnikom, na katerem hranijo zbirke podatkov vse udeleženke. Podatki so on-line dostopni vsaki knjižnici.

Neprekinjene črte prikazujejo že vzpostavljene direktne zveze med knjižnicami in računalnikom, ne glede na to, katerega od obstoječih računalniških sistemov knjižnice danes uporabljajo.

Prekinjene črte nakazujejo bodoče predvidene povezave med osrednjimi knjižnicami in računalnikom ter ostale povezave, ki bodo omogočile integriran informacijski sistem med udeleženkami. Direktni dostop do centralnega računalnika bodo imele tudi vse manjše knjižnice/informacijski centri (to v shemi ni vrisano, ker bi motilo preglednost).

Z zvezdico so označene knjižnice, ki vsebinsko spadajo k neki osrednji knjižnici, se pa danes z njo še ne povezujejo (npr. knjižnice Filozofske fakultete spadajo k NUK-u kot osrednji knjižnici za področje humanistike; knjižnica Pravne fakultete naj bi postala osrednja knjižnica za pravo ipd.).

Horizontalno povezovanje knjižnic v KIS Slovenije s poudarkom na distribuirani računalniški obdelavi gradiva za vzajemni katalog SRS

1. KIS SR Slovenije je razdeljen v 10 regij.
2. Osnovne celice vsake regije so občinske matične knjižnice (obč. MK), ki se povezujejo v mrežo z drugimi SIK-i, šolskimi in specialnimi knjižnicami svoje občine. Ljubljanska in mariborska regija se povezujeta z univerznimi knjižnicami in specializiranimi INDOK centri.
3. Posebej so na skici označene občinske matične knjižnice (D), katerih naloga je zbiranje in obdelava domoznanske literature. To so hkrati tudi knjižnice, ki prejema obvezni izvod slovenike (z izjemo mariborske in ljubljanske regije, kjer imata to funkcijo NUK in UKM).
4. Te knjižnice bodo predvidoma tudi aktivno sodelovale v distribuirani računalniški obdelavi gradiva in posredovale podatke v vzajemni katalog oz. v centralni računalnik.
5. On-line povezavo s centralnim računalnikom naj bi imele tudi druge občinske matične knjižnice (zaradi preglednosti to na sliki ni označeno).

I. Pregled stanja na področju računalniške obdelave v KIS Slovenije

Od prve uporabe računalnika v slovenskih knjižnicah je preteklo že dobrih 15 let. V tem času se je računalniški medij že močno uveljavil, vendar le v parcialnem pogledu, saj pri nas še nobena knjižnica ne uporablja računalnika v vseh funkcijah svoje dejavnosti. Velika večina knjižnic s pomočjo računalnika gradi bibliografske zbirke podatkov; te so deloma nadomestile klasične kataloge v obliki kartic, v glavnem pa so knjižnice poleg računalniških zbirk še ohranile tradicionalno obdelavo, kar je tudi v razvitih deželah običajno, dokler je prehod na novo tehnologijo še v poskusni fazi. Računalniško podprti katalogi so pravzaprav edina oblika avtomatizacije, ki jo doslej poznamo v naših knjižnicah (z izjemo UKM, ki je prva v Jugoslaviji avtomatizirala izposojlo).

Najbolj se je računalniška obdelava razmahnila na področju znanstvenega in tehničnega informiranja, katerega nosilci so univerzne in specialne knjižnice. Mnoge od teh so delovno povezane v specializirane informacijsko-dokumentacijske centre (SIC-e), ki s kolektivnim zbiranjem in obdelavo podatkov za določeno strokovno področje omogočajo uporabnikom dostop do informacij, potrebnih za izobraževanje, znanstveno-raziskovalno in razvojno delo. Uporabniki teh zbirk podatkov so pretežno pedagoško-znanstveni delavci in študentje obeh slovenskih univerz ter raziskovalni delavci iz gospodarstva in industrije. Trenutno delujejo v Sloveniji specializirani informacijski centri na področju sledečih znanstvenih disciplin:

- elektrotehnika (ISKRA ZORIN - INDOK)
- strojništvo (Fakulteta za strojništvo)
- biomedicina (Inštitut za biomedicinsko informatiko in CMK)
- patentni (Informacijski center)
- kemija (FNT - Kemijsko izobraževanje in formatika)
- onkologija (Onkološki inštitut)
- biotehnika (Biotehniška fakulteta)
- družboslovje (FSPN - Osrednja družboslovna knjižnica J. Goričarja)
- ekonomija (Ekonomska fakulteta - CEK)

- graditeljstvo (Centralna tehniška knjižnica)
- tekstil (Visoka tehniška šola Maribor)
- samoupravljanje (Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja)

Posebno funkcijo v tem sistemu ima Narodna in univerzitetna knjižnica, ki gradi zbirko raziskovalnih nalog (financiranih od RSS), vodi centralni računalniški katalog celotne inozemske periodike in tudi že gradi računalniško podprt katalog tujih monografij iz fondov slovenskih knjižnic. Univerzitetna knjižnica Maribor poleg računalniško podprte izposoje gradi tudi zbirko domoznanske literature in evidenco raziskovalnega dela na mariborski univerzi.

Poleg tega, da gradijo lastne podatkovne zbirke, nekatere knjižnice oz. informacijski centri uporabljajo tudi podatke inozemskih ponudnikov, ki jih bodisi nabavljajo na magnetnih trakovih, ali pa se že direktno (online) vključujejo s terminali v tuje podatkovne zbirke preko telefonskih linij in mednarodnih komunikacijskih omrežij za prenos podatkov.

Uporabniku je danes na razpolago že 48 domačih računalniških podatkovnih zbirk, ki obsegajo skupno blizu 650.000 bibliografskih enot s podatki o knjigah in člankih iz knjižničnih fondov Slovenije. Približno tri četrtine knjižnic hrani svoje zbirke na računalniškem sistemu DEC - lo in - 2o Računalniškega centra v Ljubljani, ostale pa uporabljajo računalnik CDC CYBER Republiškega računskega centra, ali pa računalnik DELTA 4850 oz. VAX 8800 v Računalniškem centru univerze Maribor.

Računalniška periferna oprema, instalirana v knjižnicah po Sloveniji, je zelo raznovrstna, prilagojena operacijskim sistemom računalnikov, na katere so knjižnice priključene; prevladujejo terminali KOPA in PAKA Iskre Delte, med mikroračunalniki pa so najštevilnejši Spectrumi. Slednji so bili pred nekaj leti zelo popularni, še posebno, ko je nekaj entuziastov poskrbelo za razširitev notranjega pomnilnika in serijsko izdelavo boljše, profesionalne tipkovnice.

V začetku leta 1986 je bilo za posodobitev knjižnično-informacijskega sistema SR Slovenije nabavljenih 2o mikroračunalnikov ATARI ST 520. Deset ATARI-jev je bilo dodeljenih NUK-u, po enega pa je prejelo lo večjih slovenskih knjižnic (Biblioteka SAZU, CTK, Goriška knjižnica F. Bevka, Knjižnica E. Kardelja Celje, Knjižnice Filozofske fakultete, Knjižnica J. Mazovca Ljubljana, Knjižnica O. Župančiča Ljubljana, Mariborska knjižnica, Študijska knjižnica M. Jarca Novo mesto, Osrednja knjižnica S. Vilharja Koper). Nekaj knjižnic je ta tip računalnika nabavilo z lastnimi sredstvi (ODK J. Goričarja 4, knjižnica BTF lo, SIC za strojništvo,

CEK, in Mestna knjižnica Idrija po enega), oziroma so se do danes z ATARI-ji še dodatno opremile (Knjižnica J. Mazovca ima že 4 aparate, KOŽ in Knjižnica EK Celje pa po dva), tako da je za knjižnične namene pri nas v uporabi 45 ATARI-jev.

Nedavna raziskava Poslovne skupnosti za znanstveno informiranje pa je pokazala, da slovenski KIS (skupaj s sistemom znanstvenotehničnega informiranja) uporablja devet različnih tipov računalnikov.

Raznovrstni strojni opremi (hardware) primerna je tudi programska oprema (software), ki omogoča prenos podatkov v strojno čitljivo obliko, oziroma komuniciranje knjižničarja in uporabnika z računalnikom. Največje zbirke podpirajo programski paketi IBIS (na računalniku DEC), SAIDC/DORS (na računalniku DCC) in Unimarc 88 (na računalniku VAX), v rabi pa so še nekateri drugi programi za mikroračunalnike, ki omogočajo vnos podatkov, urejanje besedil in obdelavo podatkovnih zbirk (n.pr. WORDSTAR, IstWord, CDS-ISIS, DB Master, BIOS, DBASE - II in - III, INES, DENIS, EVE itd.). Za ATARI-je že izdelan software STEVE, ki združuje funkcije urejevalnika besedil, grafičnega urejevalnika in sistema za obdelavo podatkovnih zbirk. Z njim je možno katalogiziranje s pomočjo zaslonskega obrazca ali maske, sortiranje zbirk ter poizvedbe po posameznih elementih knjižničnega opisa in z Boolovimi operatorji. V izdelavi je programski paket IBIS-ST, ki naj bi na ATARI-jih omogočal vodenje knjižnične izposoje in druge operacije, ki sodijo v poslovanje knjižnic.

NUK je od sredine preteklega leta do konca februarja organizirala večdnevne seminarje o uporabi računalnika ATARI, ki se jih je udeležilo nad 200 knjižničarjev iz vse Slovenije. Na tečajih so se knjižničarji naučili vnosa podatkov ter postopkov za urejanje, sortiranje, shranjevanje in preiskovanje podatkovnih zbirk na podlagi urejevalnika besedil STEVE, tako da so dobili osnovno znanje za samostojno delo na računalniku v lastni knjižnici. NUK želi nadaljevati s tečaji za usposabljanje knjižničarjev v uporabi računalnika ATARI. Predpogoj za to pa je pridobitev dodatne strojne opreme, saj že sedanja ne zadošča več za pokrivanje lastnih potreb.

II. Izhodišča za modernizacijo knjižnic z uporabo računalnika

Pri računalniški obdelavi v knjižnici so zajeta naslednja področja, oziroma podsistemi:

- pridobivanje knjižničnega gradiva (naročila, kontrola dotoka, evidenca dobaviteljev, urgence, finančna kontrola)
- bibliografski zajem podatkov (katalogizacija, klasifikacija,

- indeksiranje).
- informacijski sistem (izdelava kataloga oz. podatkovnih zbirk, iskanje in posredovanje podatkov)
- izposoja (z evidenco uporabnikov, izposojno gradivo, podaljševanje, rezervacije, opomini)
- evidentiranje in cirkulacija periodičnih publikacij)
- statistična kontrola (z možnostjo analize vseh podsistemov)
- poslovanje knjižnice (administracija, računovodstvo, personalna evidenca)

Kot že omenjeno, so naše knjižnice vpeljale računalnik doslej le za podporo ene ali dveh funkcij knjižničnega poslovanja, t.j., pri bibliografskem zajemanju podatkov ter iz tega izhajajočem informacijskem procesu v obliki retrospektivnih poizvedb ali selektivnega diseminiranja informacij (in en sam primer računalniško podprte izposoje v UKM). Pri vsaki knjižnici, ki je parcialno že uvedla avtomatizacijo, se bo prej ali slej pojavila želja, da bi računalnik podpiral celotni knjižnično-informacijski sistem. Nekateri knjižnice se že sedaj pripravljajo na postopno avtomatizacijo še ostalih podsistemov (n.pr. Knjižnica Jožega Mazovca v Ljubljani) od tega pa jih loči pomankanje tako strojne, kot ustrezne programske opreme.

Postopno dograjevanje sistema z uvajanjem računalnika še v ostale knjižnične segmente bo verjetno edina alternativa, sprejemljiva za večino naših knjižnic. Postavitev integriranega knjižničnega sistema namreč že na začetku uvajanja zahteva nabavo lastnega večjega računalnika (mainframe) z vso potrebno periferno opremo, kar pomeni veliko začetno investicijo. Parcialni pristop k avtomatizaciji je lažje izvedljiv in cenejši (uporabimo lahko mikroračunalnik/e/, izdelava programov je manj zahtevna in hitrejša, prehod na novo tehnologijo dela je enostavnejši, manj kompleksen), vendar pa je nadaljnje dopolnjevanje, oziroma vsako novo dograjevanje sistema dosti bolj zahtevno, ker praviloma zahteva dopolnitve in spremembe prejšnjih programov (lahko nastopijo tudi težave pri usklajevanju in povezovanju posameznih podsistemov s programskimi moduli, ki so bili izdelani ločeno, v časovnem in funkcionalnem pogledu).

Bistvena prednost integrirano zasnovanega avtomatiziranega sistema je v enotnosti in ekonomičnosti; vsak podatek oz. bibliografska enota se namreč vnaša samo enkrat, ob tem pa so vse datoteke različnih podsistemov med seboj povezane in omogočajo pretok posameznih elementov (podatkov) iz ene datoteke v drugo. Poleg tega integriran sistem ob vsakem vnosu, iskanju ali spreminjanju podatkov o knjižničnih gradivih poskrbi za statistično kontrolo; tako je možen takojšen izpis posamičnih ali grupiranih oz. sumiranih statističnih podatkov, kar je ugodno tudi za administrativna opravila in upravljalne funkcije knjižnice

(poročila o poslovanju, priprava načrtov, planiranje nabave ipd.). Integriran sistem je primeren zlasti za velike knjižnice z bogatim fondom in številnimi, gledena informacijske potrebe zelo zahtevnimi uporabniki.

Z naglim razvojem računalniške tehnologije, še zlasti s prihodom mikroračunalnikov, so se možnosti za avtomatizacijo knjižnic še povečale. Uporaba mikroračunalnika je za knjižnico zelo primerna, tako za podporo ene same funkcije (n.pr. katalogizacije), kakor tudi če povežemo več podsistemov skupaj (n.pr. nabava, katalogizacija, izposoja).

Veliki računalniški sistemi, na katere so terminalske priključene naše knjižnice, imajo poleg vseh prednosti tudi manj ugodne karakteristike. Sistemi so dostikrat prezasedeni, kar podaljšuje odzivni čas pri komuniciranju z računalnikom, interaktivno delo pa je dostikrat onemogočeno. V zadnjem času pa so zlasti narasli sami računalniški stroški (vnos, popraviljanje, sortiranje, invertiranje in druge obdelave), ki za knjižnice predstavljajo veliko finančno obremenitev.

Nabava mikroračunalnika je sicer dokaj draga investicija (pri enem stroju skupaj s stikalnikom, trdim diskom in drugo pripadajočo opremo je to danes že skoraj lo milijonov din), zato pa vse delo z računalnikom ne prinaša skoraj nobenih stroškov (razen porabe elektrike). Vnos podatkov z vsemi poznejšimi obdelovalnimi postopki ni več odvisen od zasedenosti sistema, vse manjše datoteke pa lahko nato prenesemo na veliki računalnik, kjer navadno knjižnice hranijo svoje podatkovne zbirke. Knjižnica tudi ne bo imela zunanjih stroškov pri pripravi in izdelavi raznih biltenov, bibliografij, seznamov, kazal, SDI, ipd. (razen porabe papirja).

V naši praksi bo zato najprimerneje, da knjižnice poleg centralnega računalniškega sistema, kjer vzdržujejo svoje baze podatkov, dopolnilno uporabljajo tudi mikroračunalnike, ki pa morajo imeti notranji in zunanji pomnilnik večjih kapacitet. Trenutno zelo primeren je mikroračunalnik ATARI-ST (omenili smo, da so nekateri aplikativni programi zanj že na voljo, oz. v izdelavi). ATARI-ST lahko deluje tudi kot terminal, zato je možna povezava s centralnim računalnikom (n.pr. z RCU v Ljubljani ali v Mariboru), pa tudi z drugimi mikroračunalniki. Ob uporabi trdega diska je z ATARI-jem v srednjevelikih knjižnicah (do 50.000 enot gradiva) možno obvladovati računalniške zbirke v povezavi z izposojjo, ali celo zasnovati neodvisen sistem, ki pa se lahko povezuje v knjižnično mrežo.

Pri graditvi knjižnične mreže slovenskega KIS je osnovni cilj ta, da se sedanji klasični katalogi knjižnic iz listkovne oblike

preoblikujejo v računalniško zasnovane podatkovne zbirke, ki bodo online (neposredno) dostopne v vsaki knjižnici, če bo imela terminal. Nadalje naj bi vse knjižnice bile s t.i. distribuirano obdelavo knjižničnega gradiva vključene v vzajemne podatkovne zbirke, pri čemer bodo lahko uporabljale terminale, oziroma lastne mikroračunalnike. V tej mreži vzajemnih računalniških katalogov bodo knjižnice, med drugim, imele možnost preslikovanja, oz. prevzemanja podatkov NUK-ove centralne katalogizacije (slovenike) v svojo podatkovno zbirko, hkrati pa bodo omrežju oddajale oz. posredovale podatke o tujih publikacijah in "sivi literaturi" iz svojih fondov. Jasno je, da bodo morale v tem sistemu sodelujoče knjižnice upoštevati strokovne normative in standarde, sprejete na zveznem in mednarodnem nivoju (ISBD, ISO, JUS). Tu naj še dodamo, da je Skupnost jugoslovanskih nacionalnih knjižnic sprejela za standardni format zapisa podatkov v strojno čitljivi obliki UNIMARC, ki naj bi v celotnem jugoslovanskem KIS-u veljal kot format za izmenjavo računalniško vodenih podatkov med nacionalkami (bibliografije) imel pa naj bi tudi funkcijo procesirnega formata v vsaki avtomatizirani knjižnici. To odločitev je sprejel tudi Strokovni svet SR Slovenije za knjižničarstvo. Kot nosilka KIS-a bo NUK skrbela za strokovno in tehnično normativno delovanje tega pretoka informacij z izdelavo in vzdrževanjem t.im. normativnih datotek (authority files); le-te bodo kot kontrolni mehanizem omogočale enoten vnos in iskanje podatkov za vse vrste značnic, predmetnih oznak kratic in okrajšav, ki jih bodo morale upoštevati vse knjižnice, vključene v to kooperativno obdelavo primarnih dokumentov. Končni cilj je, da bi se vsak primarni dokument v celotnem sistemu obdelal samo enkrat, finalni produkt obdelave pa bi bila poleg vzajemnih katalogov tudi nacionalna slovenska bibliografija.

Za delovanje tako zasnovanega računalniško podprtega KIS pa je vsekakor potrebna drugačna računalniška opremljenost knjižnic, kakršno imamo danes.

Tudi priključitev NUK-a na centralni računalnik Univerze je lahko samo začasna rešitev. Gostovanje knjižnic na računalniških sistemih, ki so dandanes vsi brez izjeme poslovno orientirani, se je zaenkrat pokazalo za premalo zanesljivo in povrh še drago.

Dolgoročno bo lahko slovenska nacionalka realizirala integriran avtomatiziran sistem v lastni hiši ter organizirala in povezovala distribuirano obdelavo z vzdrževanjem vzajemnih in normativnih datotek za KIS ter izdelavo nacionalne bibliografije samo z lastnim (skupnim) računalnikom, t.j. s centralnim računalnikom, ki bo v celoti služil potrebam slovenskega knjižnično-informacijskega sistema.

POROČILO O OPRAVLJENI OBDELAVI ZVOČNIH KASET (V GLASBENEM
ODDELKU) KNJIŽNICE BEŽIGRAD TER NJENIH PODRUŽNIC (BRATOVŠEVA
PLOŠČAD - S, ČRNUČE - Č, SAVSKO NASELJE - M)

/Mateja Ločniškar - Fidler/

Že nekaj let kupujemo zvočne kasete (v nadaljnjem besedilu kasete), ki se vsebinsko dele na dve skupini.

Prva je namenjena mlajšim poslušalcem, otrokom od drugega do desetega leta starosti. Vsebinsko so to pravljice, pesmice, recitacije literarnih del in drugi večinoma poučni teksti.

Druga skupina je namenjena starejšim poslušalcem. Vsebuje klasično, komorno, instrumentalno, operno glasbo ter jazz.

Število naslovov obeh skupin je do začetka leta 1986 tako naraslo, da smo se odločili ob povečanem številu zaposlenih delavcev v naši knjižnici, najprej do meseca septembra 1986 natančno obdelati (inventarizirati, katalogizirati, klasificirati, določiti gesla, opremiti, dokupiti na podlagi poslušanja vseh naslovov kaset dodatne izvide) in pripraviti za izposojlo na dom kasete za prvo skupino, namenjeno mlajšim poslušalcem.

NAKUP in INVENTARIZACIJA kaset za mlajše in starejše poslušalce v matični knjižnici poteka že od 1982. leta. Za podružnice (Č, M, S) smo opravili nakup in inventarizacijo kaset (za mlajše poslušalce) v drugi polovici 1985 in v prvi polovici 1986. leta. Tako je bilo do 1. septembra 1986. leta za Knjižnico Bežigrad vpisanih in inventariziranih 624 kaset, za podružnico Bratovševa ploščad 126, za Črnuče 125 in za podružnico Savsko naselje 124. (Priloga 1: število inventariziranih kaset v matični knjižnici in njenih podružnicah).

Vpisovanje kaset v inventarno knjigo poteka enako kot pri zaključnih publikacijah. Če je delo posneto na dveh ali več kasetah, dobi vsaka svojo inventarno številko. Enako ravnamo z duplikati. Izpolnjene rubrike ne smemo več uporabljati za drugo enoto, čeprav je vpisana enota izgubljena ali uničena. Pri opisu enote uporabljamo skrajšani bibliografski opis. Glavne sestavine skrajšanega bibliografskega opisa so v naslednjem zaporedju: priimek avtorja, začetnica avtorjevega imena, stvarni naslov (brez podnaslova), izdaja, od impresuma okrajšava kraja in letnica izdaje, od območja fizičnega opisa upoštevamo fizično podrobnost t.j. način zvočnega zapisa (stereo, mono, kvadro), sledi območje zbirke, njeno štetje, če je potrebno in deli. Če ni mogoče zanesljivo

ugotoviti kraja izdaje, navedemo verjetni kraj v oglatih oklepajih z vprašajem. Če ne moremo navesti niti verjetnega kraja izdaje, navedemo namesto kraja izdaje ime države, pokrajine ali verjetne države, pokrajine ali dežele. Če ne moremo navesti nobenega kraja, zapišemo v oglatih oklepajih "s.l." ([S.l.], [198-?]).

Primeri:

1. Delo enega, dveh ali treh avtorjev:
 Bitenc, J.: Tinkin dežnik. - Lj, 1984. - Stereo
 Busch, W.: Vran Vrgoljan ; Capin, Capon in čebele. - Trst, [197-?] . - Stereo
 Redepovič, A. & J. Alkhatib: Moj prijatelj računalnik. - Brezovica, [198-?] . - Mono
 Levstik, F.: Martin Krpan. Kozlovska sodba v Višnji gori / J. Jurčič. - Ponatis. - Lj, 1982. - Stereo. - (Radijska šola : slovenska književnost)
2. Dela več avtorjev, anonimna dela:
 Drava, Sava, Soča. - Lj, 1983. - Stereo. - (Domovina je ena)
3. Delo posneto na dveh ali več kasetah:
 Šušmel, M.: Peter Klepec. - Lj. [1985] . - Stereo. - (Radijska igra za otroke) . - 1
 Šušmel, M.: Peter Klepec. - Lj, [1985] . - Stereo. - (Radijska igra za otroke). - 2

Območje standardne ali druge številke moramo navesti, ker je to element, s katerim identificiramo zvočno gradivo, v našem primeru kaseto. Le-ta kot komercialna izdaja ponavadi nima standardne številke, zato navedemo številko iz proizvajalčevega kataloga. Sestavljena je iz števil ali pa je kombinacija črk in števil. Pri prepisu upoštevamo vse presledke, vezaje in morebitne pike. To območje standardne številke smo po vzgledu glasbenega oddelka NUK v Ljubljani vnesli pri inventarizaciji kaset v rubriko "signatura". Rubrike "način dobave" (N,Z,D), "dobavitelj" in "cena" izpolnjujemo enako kot pri zaključenih publikacijah. Ostane še rubrika "opombe".

Predlagam, da v tej rubriki opišemo vsebino kasete, in sicer na sledeči način:

mladinska govorna	ml go
mladinska glasbena	ml gl
mladinska govorna in glasbena	ml go gl
mladinska poljudna:	a) ml po go
	b) ml po gl

Podatke za vpis v inventarno knjigo jemljemo iz lista, vloženega v kaseti, ker najustrezneje identificira delo, oziroma dela,

posneta na kaseti. (Priloga 2: primeri vpisov v inventarno knjigo)

KATALOGIZACIJA kaset je narejena po pravilih, priporočilih ISBD (NBM) - Internacional Standard Bibliographic Description for Non Book Materials - Mednarodni standardni bibliografski opis neknjižnega gradiva. Pravila so v osnovi enaka pravilom zaključenih publikacij (ISBD(M)). Območja s predpisanimi ločili si sledijo enako kot pri ISBD(M), odpade le območje posebnih podatkov o gradivu ali o zvrsti publikacije. Vsebinske spremembe nastopajo le pri nekaterih elementih posameznih območij. Tako je:

- v prvem območju, to je "območje naslova in navedbe odgovornosti", dodana "splošna oznaka gradiva". Ta z najsplošnejšim izrazom in takoj na začetku opisa označi zvrst gradiva, ki ji enota pripada. Navedena je v jeziku in pisavi bibliografske ustanove. Njeno navajanje sicer ni obvezno, a zanj smo se odločili zato, da takoj opazimo razliko med katalogizirano zaključeno publikacijo in katalogiziranim neknjižnim gradivom. Za zvočne kasete in gramofonske plošče je priporočen izraz za splošno oznako gradiva "Zvočni posnetek" (posnetek zvoka, ki ga ne spremlja vidna slika).

Primeri z navedeno splošno oznako gradiva:

BITENC, Janez

Sonce se smeje [Zvočni posnetek] / Janez Bitenc

BITENC, Janez

Tinkin dežnik [Zvočni posnetek] : pravlјice in pesmice / Janez Bitenc

BITENC, Janez

Naša četica koraka ; Medvedki [Zvočni posnetek] / Janez Bitenc

LEVSTIK, Franc

Martin Krpan / Fran Levstik ; [priredba] Tone Sojer.
Kozlovska sodba v Višnji gori / Josip Jurčič : [priredba]
Vasja Ocvirk [Zvočni posnetek]. - Ponatis. - Ljubljana ...

Navedba odgovornosti je lahko ena sama ali pa jih je več in se lahko nanaša na posameznike ali združenja. Pri tem so mišljene osebe, ki so odgovorne za nastanek intelektualne ali umetniške vsebine dela, bodisi da so pri nastanku sodelovale ali pa so odgovorne za realizacijo odnosno izvedbo. Navedbo odgovornosti navajamo z izrazi, ki jih prinaša glavni vir ali katerikoli drugi del enote, njen ovoj ali dodatno besedilo. Tako se pri kasetah za mlajše poslušalce srečujemo poleg avtorjevega imena še z odgovornostmi, ki jih navajamo v naslednjem zaporedju: avtorjevo ime ; prevod ; dramaturgija (priredba) ;

pripovedovalec ; zasedba vlog (izvajajo, igrajo, pojejo) ;
glasba (glasbena oprema) ; režija,

Primeri z navedeno odgovornostjo:

BUSCH, Wilhelm

Picko in Packo [Zvočni posnetek] / Wilhelm Busch ; pripoved
in priredba Svetlana Makarovič ; [zasedba vlog] Janez
Hočevar ... [et al.] ; glasba Jani Golob ; režija Aleš Jan

BITENC, Janez

Tinkin dežnik [Zvočni posnetek] : pravljica in pesmice /
Janez Bitenc ; bereta Majda Potokar in Polde Bibič ; poje
Otroški pevski zbor Franc Šturm, Ljubljana ; Dušan Uršič,
kitara ; režija Rosanda Sajko

ANDERSEN, Hans Christian

Slavec / Hans Christian Andersen ; dramatizacija Ela Peroci ;
pripovedovalec Polde Bibič ; [zasedba vlog] Klemen Pe-
trovčič ... [et al.] ; glasbena oprema Ivo Meša ; režija
Rosanda Sajko. Zgodba o oblačku, ki je padel z neba / Fred
Rodrian ; dramatizacija Jana Osojnik ; [zasedba vlog] Jana
Osojnik ... [et al.] ; glasbena oprema Ivo Meša ; režija
Rosanda Sajko [Zvočni posnetek]

GRIMM, Jacob

Rdeča kapica ; Oglje, bobek in slamica [Zvočni posnetek] /
J. Grimm, W. Grimm ; priredba [za prvo delo] Svetlana Ma-
karovič ; priredba [za drugo delo] Jana Osojnik ; [zasedba
vlog za prvo delo] Jana Osojnik ... [et al.] ; [zasedba
vlog za drugo delo] Janez Albreht ... [et al.] ; glasba
[za prvo delo] Urban Koder ; glasbena oprema [za drugo
delo] Peter Čare ; režija [za prvo delo] Rosanda Sajko ;
režija [za drugo delo] Aleš Jan

BUSCH, Wilhelm

Vran Vrgoljan ; Capin, Capon in čebele [Zvočni posnetek]
/ Wilhelm Busch ; priredba v verzih [za prvo delo] Svetlana
Makarovič ; pripovedovalec Polde Bibič ; zasedba vlog
Janez Hočevar ... [et al.] ; glasbena oprema Ivo Meša ;
režija Rosanda Sajko ; priredba [za drugo delo] Žarko
Petan ; [zasedba vlog] Zlatko Šugman ... [et al.] ;
glasbena oprema Peter Čare ; režija Aleš Jan

- Pravila za območje "založništvo, distribucija" so v glavnem enaka pravilom ISBD(M). Opozoriti je treba le na to, da tovarniške znamke, ki je na enoti (gramofonske plošče, zvočne kasete) navedena skupaj z imenom založnika ali proizvodnega podjetja, ne navajamo v območju založništva. Navedeno je lahko v območju zbirke (če le ta velja kot naslov zbirke) ali v območju standardne (ali druge) številke in pogojev dobave. Če pa je tovarniška znamka navedena v glavnem viru brez imena založnika ali proizvodnega podjetja, je enakovredna imenu založnika in jo tako lahko navedemo v območju založništva. Velike težave so pri navajanju leta izdaje. Redke so kasete, ki imajo

ta podatek. Zato si pomagamo z letom proizvodnje ali izdelave. Leto izdelave ima ponavadi oznako "P" (phonogram) ali "cop" (copyright). Če smo v opisu zapisali kraj založbe in ime založnika, potem ni treba navajati kraja ali države izdaje in imena izdelovalca. Če pa sta kraj založbe in ime založnika neznana, moramo navesti kraj izdelave in ime izdelovalca.

Primeri:

- . - Ljubljana : RTV, cop. 1969
 - . - Maribor : Obzorja, [197-?]
 - . - Trst : Založništvo tržaškega tiska, [ca 1980]
 - . - Zagreb : Jugoton, 1972, cop. 1954
 - . - Ljubljana : Mladinska knjiga, 1985 (Ljubljana : RTV)
 - . - [S.l. : s.n.] 1970 (Ljubljana : Helidon)
- Območje fizičnega opisa je vsebinsko v primerjavi z zaključnimi publikacijami precej drugačno.

Prvi element tega območja je "posebna oznaka gradiva in obseg enote". Posebna oznaka gradiva imenuje obravnavani predmet (zvočni posnetek - zvočna kaseta ; zvočni ponetek - gramofonska plošča) in pove, koliko predmetov sestavlja enoto. Število predmetov, ki sestavljajo enoto, navajamo z arabsko številko pred posebno oznako gradiva (npr.: 1 zvočna kaseta, 6 zvočnih kaset, 3 gramof. plošče). Obseg pri kasetah, pri katerih je bistveni vidik trajanje predvajanja, navajamo z minutažo. Praviloma zapišemo minutažo celotne enote. Če enota, njen ovoj ali dodatno besedilo ne navajajo minutaže, navedemo približen čas trajanja.

Primeri:

- . - 1 zvočna kaseta (ca 22 min)
- . - 1 zvočna kaseta (60 min)

Drugi element območja fizičnega opisa je "podrobnejši opis fizičnih značilnosti enote". Tako pri zvočnih kasetah navedemo število zvočnih kanalov.

Primeri:

- . - 1 zvočna kaseta (ca 22 min) : mono
- . - 1 zvočna kaseta (60 min) : stereo
- . - 1 zvočna kaseta (36 min, 31 sek) : stereo

Tretji element tega območja so "mere enote". Tega podatka ne navajamo pri zvočnih kasetah standardnega tipa.

- Pri katalogizaciji zvočnega gradiva ostanejo še tri območja: "območje zbirke", "območje opomb" in "območje standardne številke in pogojev dobave". Priporočila za ta območja so enaka priporočilom, namenjenim zaključenim publikacijam.

Katalogiziramo na listke mednarodnega formata, vedno le na prvo stran. Če je za opis enote potrebnih več listkov, jih oštevilčimo ter na vsakem ponovimo značnico in stvarni naslov. (Priloga 3: katalogizirani in klasificirani primeri z dodatnimi vpisi in kazalkami).

KLASIFIKACIJA

Kasete za mlajše poslušalce smo klasificirali na podlagi poslušanja. UDK vrstilce smo določili po istem sistemu kot pri knjigah, dodali smo le splošni privesni vrstilec za obliko. Tega v slovenski izdaji UDK ni, zato smo uporabili originalne tablice*, pri katerih je splošni privesni vrstilec za obliko za zvočno gradivo naslednji:

- (o86.7) Audio documents. Sound recordings.
- (o86.72) Mechanical recordings, e.g. gramophone discs
- (o86.74) Magnetic sound recordings
- (o86.742) Magnetophone tape recordings
- (o86.744) Magnetophone wire recordings
- (o86.749) Other types of magnetic sound recordings
- (o86.76) Optical sound recordings
- (o86.8) Audiovisual recordings. Videotapes, etc.

Decimalni vrstilec vpisujemo v zgornji desni kot kataložnega listka.

GESLA za kasete (za mlajše poslušalce) smo določili po že obstoječem geselskem katalogu v pionirskem oddelku naše matične knjižnice. Vrstni red gesel je naslednji: astronomija, doživljaji dečkov, doživljaji deklic, družbene in socialne povesti, glasba, igralci - dramski, narodopisje, partizanske povesti, pesmi - narodne, pesmi - umetne, pravljice - narodne, pravljice - umetne, pravljice - živalske, pustolovske zgodbe, vzgoja, zgodovinske povesti, življenjepisi in življenjepisne zgodbe.

OPREMA

Kasete smo zavarovali pred presnemavanjem z odstranitvijo "varovalk" na zgornjem robu. Pečat knjižnice je na desni strani strani A in v zgornjem desnem kotu naslovnega lista, ki je vložen v škatlo kasete. Pod pečatom (na kaseti) je napisana inventarna številka. V nekaterih primerih je zaradi temne podlage nalepljena bela etiketa z vpisano inventarno številko. Ta je napisana tudi na notranji strani (levi zgornji kot) naslovnega lista. V levem zgornjem

* EXTENSIONS AND CORRECTIONS TO THE UDC 1974 - 1976, Series 9 NO³. The Hague 1977

kotu naslovnega lista kasete je nalepljena etiketa velikosti 19 x 40 mm. Vsebinsko je razdeljena na dva dela. V prvem delu so napisani priimek avtorja, prva črka njegovega imena in stvarni naslov. Če so delo napisali več kot trije avtorji, je napisan samo stvarni naslov. Drugi del vsebinsko označuje kaseto s kombinacijami barvnih črt (rdeča, modra, zelena, rumena, vijolična). Barve rdeča, modra in zelena imajo enak pomen kot pri knjigah za otroke. Tako pomeni rdeča črta cicibansko, modra pionirsko stopnjo, zelena pa je oznaka za poljudna dela. Rumena in vijolična barva vsebinsko natančneje opredelita cicibansko in pionirsko stopnjo. Rumena črta je oznaka za pravljice, vijolična pa za pesmice. Tako barvne oznake nastopajo v sedmih kombinacijah:

1. R pravljica za cicibane
 Ru
2. M pravljica za pionirje
 Ru
3. R pesmice za cicibane
 V
4. M pesmi za pionirje
 V
5. R pesmice in pravljice za cicibane
 Ru
 V
6. R pesmi za pionirje in cicibane
 M
 V
7. Z poljudna dela

List z etiketo, pečatom in inventarno številko je prilepljen v škatlo kasete.

Kasete bomo izposojali na dom, zato je za vsako enoto izdelan izposojevalni listek (kasetni listek) s sledečimi podatki: inventarna številka, priimek in ime avtorja, naslov dela, morebitne priloga. V desnem zgornjem kotu je s svinčnikom označena starostna stopnja, oziroma, od katerega leta naprej (glede na vsebino dela) priporočamo poslušanje kasete. Spodnji del listka je namenjen vpisovanju izposojevalcev (številka izkaznice). Pri poslušanju nekaterih kaset smo ugotovili tovarniške napake. Te smo vpisali (in tudi na novo ugotovljene vpišemo) na izposojevalnem-kasetnem listku.

Izposojevalni-kasetni listek je vložen v škatlo kasete.

NAMESTITEV, OPREMA, IZPOSOJA ZVOČNIH KASET

Namestitev kaset in izdelava pohištva, potrebnega za kasete,

sta nam delali precej težav. Zaradi prenatrpanosti matične knjižnice in njenih podružnic s knjižnim fondom smo le s težavo našli za to dejavnost primeren prostor. Odločiti se je bilo treba tudi za sistem izbire, in sicer za svobodni, prosti pristop ali za pultni sistem. Prvi sistem zahteva zaradi preglednosti fonda mnogo več prostora kot drugi. Pri prostem pristopu je namreč najbolje, da je na sprednjem delu kasete, oz. na sprednjem delu kasetne škatle, prilepljen ilustriran list, obrnjen proti izposojevalcu. Na ta način lahko zložimo na en dolžinski meter 14 kaset. Če pa so kasete zložene ena zraven druge, tako, da so s hrbti obrnjene proti nam, lahko zložimo na en dolžinski meter 56 kaset (t.j. 3 x več). Večina obdelanih kaset je namenjena najmlajšim in mlajšim otrokom, ki še ne znajo brati in pisati, zato je ilustracija na kasetnem listu, ki je prilagojen vsebini dela, zanje pomembnejša kot napisano avtorjevo ime in naslov dela.

Zaradi teh prednosti smo se odločili, da bomo v podružnicah, ki imajo po en izvod kasete, uredili izposajo po svobodnem pristopu. V matični knjižnici, ki ima več enakih naslovov kaset (najmanj dva in največ šest), pa bomo uredili zaradi že omenjene prostorske stiske in zaradi nadzora izposajo po svobodnem in pultnem sistemu. V pionirskem oddelku bosta montirani stenski omari (priloga 5: pohištvena oprema), ena na cicibanski in ena na pionirski strani. Na cicibanski strani bodo opremljene kasetne škatle z rdečo črto (v kombinaciji vijolične in rumene), na pionirski strani pa z modro (v kombinaciji rdeče, rumene in vijolične) in zeleno črto. V okviru stopnje bodo kasetne škatle urejene po abecedi avtorjev. Kasetnih škatel bo toliko, kolikor bo naslovov kaset. Kasetnih škatel, ki bodo v pionirskem oddelku, ne bomo izposojali. Rabili jih bomo samo za informacijo izposojevalcem. Za izposojevalnim pultom bodo montirane štiri premične konzolne police. Na teh bodo kasete zložene druga zraven druge po abecedi avtorjev. Tako si bo otrok na pionirskem oddelku s pomočjo kasetnih škatel ali s pomočjo katalogov (AIK, naslovni in geselski katalog) izbral kaseto. S kasetno škatlo ali z določenim avtorjem in naslovom dela bo pri izposojevalnem pultu prosil za kaseto. Če bi iz pionirskega oddelka prinesel kasetno škatlo k izposojevalnemu pultu, moramo le-to, ko ugotovimo kaj želi, vrniti na njeno mesto.

Upamo, da ta način izposoje ne bo potekal tako zapleteno, kot se zdi zapisan.

Še nekaj podrobnosti:

- predlagam, da se število izposojenih kaset omeji in sicer dve kaseti na izposojevalca.
- čas izposoje za kasete naj bo enak kot pri leposlovju: štiri-najst dni in možnost enkratnega podaljšanja. To naj velja tudi za poljudna, poučna dela.

- zamudnina naj se obračunava enako kot pri knjižnem gradivu. Ceno za poškodovano ali izgubljeno kaseto določi vodja knjižnice po pravilih, ki veljajo za knjižno gradivo. Oprema kasete naj bo po ceni enakovredna opremljenosti knjižnega gradiva.
- Vpisovanje v bralčevo izkaznico, na njegov konto in v blagajniško prilogo naj poteka enako kot pri knjižnem gradivu, le da je na bralčevem kontu pred inventarno številko kasete črkovna oznaka "K" (npr.: K 131 30.12.1986...).
- v statistične tabele naj se doda rubrika "kasete za mladino" (Kml)
- predlagam, da k odprtju oddelka z zvočnimi kasetami povabimo tov. prof. Janeza Bitenca pripravimo razstavo kaset v matični knjižnici ter obvestimo uredništvo časopisa Zbor občanov in časnika Delo, teden dni pred otvoritvijo pa razdelimo bralcem pismena obvestila.

V Ljubljani, 5.11.1986

PRILOGE:

- Priloga 1: Število inventariziranih kaset v matični knjižnici in njenih podružnicah
- Priloga 2: Primeri vpisov v inventarno knjigo
- Priloga 3: Katalogizirani in klasificirani primeri z dodatnimi vpisi in kazalkami
- Priloga 4: Oprema kaset za mlajše poslušalce
- Priloga 5: Pohištvena oprema
- Priloga 6: Vrednost glasbenega gradiva (do 1.9.1986)
- Priloga 7: Seznam kaset v Knjižnici Bežigrad in njenih podružnicah do 1.9.1986

STATISTIČNI PRIKAZ DELA UNIVERZNIH KNJIŽNIC V SRS V LETU 1985

/Ana Martelanc/

V priloženih tabelah objavljamo podatke o delu za 60 knjižnic Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani in 7 knjižnic Univerze v Mariboru v letu 1985.

Podatke o delu univerznih knjižnic za leto 1984 smo objavili v Obvestilih Republiške matične službe št. 2/1986.

Podatke o delu za prejšnja leta pa smo objavili v reviji "Knjižnica".

Radi bi vas opozorili, da se je v primerjavi z letom 1984 zmanjšalo število knjižnic na univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani za 1 enoto, ker se je knjižnica Inštituta za sociologijo združila s knjižnico Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Osrednjo družboslovno knjižnico Jožeta Goričarja. Število knjižnic Mariborske univerze je ostalo nespremenjeno.

Sprememba je nastala le pri statusu (nazivu) 2 ustanov v okviru katerih delujeta knjižnici in sicer je Pedagoška akademija postala Pedagoška fakulteta in Visoka tehniška šola pa Tehniška fakulteta.

UNIVERZA V LJUBLJANI 1985

St. KNJIŽNICE	Temeljan knj. zaloga		Letni pririst		Tekoča periodi- dika	Obisk	Izposoja	Delavci			Sredstva za knjiz. gradivo
	knjige, časop. rokop. itd.	drugo gradivo	nakup	skupaj				redno str.	zap. vsi	delno zapos.	
1. NUK	1052399	610453	5222	31989	4249	164992	163376	78	108		17211446
2. CTK	153093	97807	3186	4914	1284	81365	183444	30	44	6	61366348
3. Akad.za glasbo	10008	1361	168	168	4	2216	3428	1	1		247452
4. AGREF	24874	65295	410	612	126	1107	2613	4	5	1	968966
5. Akad.za lik.umetnost	6639	3192	92	451	37	3417	22112	2	2	1	558615
6. Centralna biot.knjiž.	7696		115	480	128	1270	3144	2	2		1223375
7. Agronomski oddelek	41418	117	624	909	344	4087	20762	2	2	1	5820875
8. Gozdarska knjižnica	25460	68	339	1028	339	10140	9520	3	3		2994389
9. Lesarski oddelek	6296		332	581	115	1882	1897	2	2		1184204
10. Veterinarski oddelek	27394		339	489	151		9335	2	2		3536171
11. Živil. tehnol. oddelek	9437	563	302	486	102	7930	13230	1	1	1	2268664
12. Živilnorej.ski oddelek	15831	2689	687	1012	310	13218	10193	3	3	2	5715618
BF skupaj:	132532	3473	2738	4985	1489	38527	68081	15	15	4	22743296
13. Ekonomska fakulteta	148138	157	2313	3728	693	36658	130671	14	14		14758431
14. Arhitektura	16266		216	307	54		4517	1	1		1099202
15. Gradb.in geodezija	36301		789	900	194	10470	14500	3	3	1	7317725
FAGG skupaj:	52567		1005	1207	248	10470	19017	4	4	1	8416927
16. Fakulteta za elektrotehniko	38436		385	646	261	9290	15344	3	3		5821196
17. Astronom.geofizikaln.	18953	116	318	354	91	286	1117				3129734
18. Fizika	7231		115	216	43		2400	1	1		1357834
19. Geologija	32457	14590	342	700	90	400	5660	1	1	1	2300000
20. Kemija in kem.tehnolog.	36492		629	800	185	6530	7363	2	2		15904182
21. Matematika	29568			1200	281		16000	2	2	1	15197768
22. Mehanika	9804		62	66	25	301	475	1	1		615840
23. Meteorologija	1955		37	87	22	180	720			2	709748
24. Montanistika	45303	249	307	370	146	1954	2335	1	1		3162810
25. Tekstilna tehnologija	10025		185	300	72	4603	5262	1	1		1872873
FNT skupaj:	191788	14955	1995	4093	955	14254	41332	9	9	4	44250791
26. FSPN	137526	21	1349	2933	388	22236	37572	12	13		6087010
27. Fakult. za strojništvo	30723		1333	1623	304	16044	26195	4	4		6032295
28. Fak.za telesno kulturo	14534	15	196	569	99	6006	12624	2	2		3828101
29. Arheologija	9817	2058	178	388	117		6720	1	1		370281
30. Etnologija	9030	3637	201	435	92	2400	2345	1	1	3	227122
31. Geografija	28834	33040	610	1109	214	14983	17434	3	3		967699
32. Germanistika	40513	2	118	1082	165	8502	24291	3	3		1593896
33. Filozofija	12845		123	205	23	3245	4968	1	1		558961
34. Klasična filologija	10246		37	121	35	635	952			3	469687
35. Muzikologija	4841	5479	139	196	24	800	1300	1	1		403420
36. Pedagogika	15188	19	218	301	35	2225	4654	1	1		246095
37. Prim.jezik.in orient.	5227	10	38	143	14	625	2400	1	1		263232
38. Prim.književnost	10362		119	194	32		3252	1	1		571409
39. Psihologija	13904	7	205	265	61	2577	5298	2	2		1822943
40. Romanistika	17693		156	1426	45	1965	4395	3	3	1	285349
41. Slavistika	75555	630	852	1703	191	6714	25760	4	4		918785
42. Sociologija	10504		328	350	25	3670	5632	1	1		416395
43. Umetnostna zgod.	14883		672	941	34	1552	11332	2	2		686226
44. Zgodovina	31165	8330	389	579	68	7600	6120	3	3		532218
FF skupaj:	310607	53212	4383	9438	1175	57493	126853	28	28	7	10243718
45. Medicinska fakulteta	144441		4004	4004	1386	8989	245717	14	19		85000000
46. Pravna fakulteta	113135		450	888	187	7231	7666	4	4		6175972
47. Inštitut za delo	2858		61	61	34		1372			3	204195
48. Inšt.javno upravo	5265	8		271	53	1009	1086	1	2	5	229077
49. Inšt.tehnologijo	15127		92	501	94	3432	9145	2	2	5	753087
50. Inšt.medn.pravo	13511		10626	10626		770	2900	1	1		
PF skupaj:	149896	8	11229	12347	368	12442	22169	8	9	13	7362331
51. Pedagoška akademija	56716	712	2051	2630	189	29532	16523	3	3		2744835
52. Višja pomorska šola	11275		454	454	46	1638	2894	1	1		919688
53. Višja šola za soc.del.	15893		292	556	91	4200	4335	1	1	1	829734
54. Višja šola za zdr.del.	10228		437	504	84	5940	17848	2	2		1217822
55. Inšt.za biologijo	46924	721	348	1206	429	4485	7204	3	4		7538674
56. Inšt.za geografijo	3175	3159	78	286	275		1091	2	2		85670
57. Inšt.Jozef Stefan	56000	3700	1072	1338	376		8000	5	5		32609000
58. Inšt.metal.konstr.	24072	2750	106	1574	47	564	1221	1	1		785855
59. Ped.g.ški inštitut	5033	26	233	235	84		1600	1	1		714916
60. Center razvoj univerze	4143	10	80	356	64	93		1	1		491135
UNIVERZA LJUBLJANA skupaj:	2831642	860991	45159	92846	14751	531958	1181264	248	301	38	342834304

UNIVERZA V MARIBORU 1985

Št. K N J I Ž N I C E	Temeljna knj. zaloga		Letni prirast		Tekoča perio- dika	Obisk	Izposoja	Delavci			Sredstv za knji- gradivo
	knjige, časop. rokop. itd.	drugo gradivo	nakup	skupaj				redno str.	zap. vsi	delno zapos.	
1. UKM	379301	117807	5666	21671	1684		210003	40	50		22000000
2. Pedagoška fakulteta	39558	12798	1412	1692	209	29359	74013	5	5		1988600
3. Tehniška fakulteta	39700		2013	2013	367	29405	25664	6	7		2752167
4. VEKŠ	38554		1250	1862	282	7953	15018	4	4		283550
5. VŠOD - Kranj	29389		1197	1946	282	8910	9105	3	3		334399
6. Višja agronom. šola	11205	8	255	444	101	5198	6415	1	1		154884
7. Višja pravna šola	14692	3	479	620	77	7184	6497	1	1	1	114253

UNIVERZA V MARIBORU skupaj: 552399 130616 12272 30248 3002 88009 346715 60 71 1 6038115

Z a p i s n i k

1. seje Strokovnega sveta za knjižničarstvo SR Slovenije, ki je bila 20.1.1987 ob 10.uri v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Prisotni člani: T.Martelanc, T.Kobe, S.Novljan, S.Čehovin, B.Premrl, M.Slana, D.Rome, J.Munda, S.Gorec, V.Levovnik

Drugi prisotni: A.Martelanc, L.Virtiĉ, V.Mrkun, M.Šircelj, B.Filo, I.Marinko, M.Sepe

Opraviĉeno odsotni: D.Kramberger, I.Zrimšek, B.Stanovnik, V.Osolnik, M.Nedoviĉ

Dnevni red:

1. Pregled zapisnika 11.seje
2. Poroĉilo o delu v letu 1986
3. Plan za leto 1987
4. Poroĉilo o pripravi standardov za univerzne knjižnice
5. Razno

AD/1.

V zvezi z realizacijo sklepov 11.seje Strokovnega sveta za knjižničarstvo so bila podana naslednja pojasnila:

sklep 1/11.seje: Tov.Sepetova je povedala, da prvi sklep zaenkrat še ni realiziran, ker je Matična služba pri NUK lani dobila premalo sredstev, da bi lahko zaposlili delavca za šolske knjižnice.

Tov.T.Martelanc je potrdil, da je NUK za matično dejavnost prejela le eno tretjino sredstev in to od KSS, vse ostalo pa je finansirala sama, čeprav je zelo narasla zlasti poštnina za ekspedit obveznih izvodov, zato je potrebno opozoriti predvsem ISS in RSS, naj poskrbita za sredstva in predlagal, da se je potrebno kljub okrnjenosti matične službe sestati s Komitejem za izobraževanje, Zavodom za šolstvo in ISS, ker je njihov odnos do šolskih knjižnic zelo slab.

Tov.Premrl je pojasnil, da je KSS za matično dejavnost izplačala lani 800 milijonov, tudi letos je predviden znesek, ki bo pokril eno tretjino.

Tov. Novljanova je povedala, da Knjižnica Oton Župančič na račun somatičnih že 2 leti ni prejela nič, zato prosi za revalorizirana finančna sredstva in za ureditev ustrezne pogodbe.

Tov. Čehovin se je strinjal z mnenjem prejšnjih članov ter hkrati predlagal, da je treba misliti tudi na matičnost na občinskem nivoju.

Po tej razpravi so člani oblikovali:

SKLEP 1: NUK takoj pripravi dopis za potrebna sredstva, ki ga pošlje ISS, RSS ter obema komitejema in pri tem omeni tudi somatičnost. To. Levovnikova osebno posreduje pri tov. Juraku.

SKLEP 2: Na naslednji seji SSK se posveti ena od točk dnevnega reda problemu matičnosti.

sklep 3/11.seje: Tov. Martelanc je povedal, da je govoril z dr. Berčičem, do realizacije pa ni prišlo, ker ni bil določen izvajalec sklepa.

SKLEP 3: SSK prosi tov. Martelanca, da skliče sestanek NUK, FF, PA in SSK.

sklep 4/11.seje: Tov. Marinkova je obvestila, da je publikacija o KIS popravljena in natisnjena. Na predlog tov. Martelanca je SSK sprejel

SKLEP 4: NUK razpošlje publikacijo knjižnicam in vsem, ki razmišljajo o KIS ter jih zaprosi, da do 15. marca 1987 pošljejo svoje pripombe na NUK (tov. T. Martelancu).

sklep 5/11.seje: Tov. Kobe je pojasnil, da je bil software za ATARI računalnik (input in retrieval) izdelan do konca leta, je že natisnjen, poteka pa tudi inštruktaža. Nekatere knjižnice (KOŽ, J. Mazovca, Celje) že delajo s pomočjo računalnika, dalje potekajo tudi tečaji. Software omogoča izdelavo baze in iskanje. Do marca pa bo izdelan software za izposojanje v knjižnicah.

Tov. Šircljeva je predlagala, da se na naslednjo sejo povabi tov. Jakopina, ki naj poroča o svojem delu.

SKLEP 5: Na naslednjo sejo SSK se vabi tov. Jakopin, sodelavec Računalniškega centra Univerze.

Tov. Levovnikova je predlagala, da se plan in poročilo zaradi povezanosti obravnava skupaj. Poudarila je, da je SSK v letu 1986 obravnaval nekaj pomembnih problemov kot npr. CIP, minimalni format za bibliografski opis, šolske knjižnice itd., pri čemer pa moramo biti samokritični in si ne zatiskati oči pred dejstvom, da delegatski sistem v SSK zaenkrat še ne deluje.

Tov. Martelanc je pripomnil, da je razumljivo, da plan v celoti ni izpolnjen, saj je bil zelo obsežen, poleg tega pa je SSK obravnaval še precej drugih tem, ki pa niso bile v načrtu.

Tov. Šircljeva je omenila, da bi bilo potrebno definirati oblikovanje koncepta horizontalnih in vertikalnih povezav v slovenskem KIS, ki temelji na oblikovanju osrednjih in matičnih knjižnic.

Tov. Martelanc je predlagal, da se na prvih dveh sejah v letu 1987 obravnava nekatere teme kot prioritete. Skupaj s tov. Šircljevo je izrazil mnenje, da bi bilo potrebno imenovati delovno skupino, ki bi SSK seznanila s prostorskimi rešitvami vseh 3 knjižnic.

V zvezi s financiranjem je tov. Martelanc opozoril na zmanjšana sredstva za SSK, kar seveda obremenjuje NUK ter predlaga, da SSK opozori vse tri skupnosti, naj ustrezno ukrepajo.

Po tej razpravi je bil sprejet

SKLEP 6: Na 2. seji bo SSK obravnaval naslednje teme:

- modernizacija knjižnic
- obravnava predloga za nakup računalnika
- spremljanje dela matične službe in bibliotekarskega strokovnega centra
- prioritete raziskovalne naloge
- pobuda za začetek strokovnega verificiranja vseh vrst knjižnic

Na 3. seji pa SSK obravnava:

- ustanovitev mikrofilmskega laboratorija
- zaščita knjižničnega gradiva
- osrednje knjižnice
- stanje šolskih knjižnic
- prostorska problematika
- obravnava predpisov o knjižničarstvu

SKLEP 7: Sprejme se poročilo o delu za leto 1986 ter plan za leto 1987.

SKLEP 8: Sprejme se finančno poročilo za leto 1986 in finančni načrt za leto 1987. Pri tem se opozori skupnosti in komiteje, da SSK ne bo mogel delati, če NUK ne bo prejel sredstev in predlaga, da se financiranje izvaja z dvanajstinami.

AD/4.

Tov.Filova je poročala o pripravi standardov za univerzne knjižnice.

Tov.Sepetova je pri tem pripomnila, da so ti standardi prvič v celoti zajeli problem univerznih knjižnic kot sistem in da izhajajo iz namena univerznih knjižnic.

SKLEP 9: SSK sprejema poročilo, kot osnovo za izdelavo standardov in se tov.Filovi zahvaljuje za opravljeno delo.

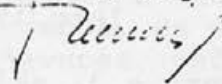
AD/5.

Pod točko razno so člani Strokovnega sveta za knjižničarstvo obravnavali članek, ki ga tov.Miroslav Slana objavil v Delu, dne 11.12.1986. Nesprejemljivost stališč, izraženih v članku, so poudarili predvsem predsednica ZBDS tov.M.Šircljeva, S.Novlja=nova (tudi v imenu Knjižnice Oton Župančič, ki je poslala pismen ugovor), J.Munda, T.Martelanc, S.Čehovin, T.Kobe in B.Filova v imenu Univerzitetne knjižnice v Mariboru. V.Levovnik je poudarila, da je prepričana, da sicer nenavadno podana stališča v članku niso veljala večini in številnim uspešnim knjižničarjem širom po Sloveniji, zato je odgovor tov.T.Kobeta, ki je bil kasneje objavljen v Delu, prikazal stanje predvsem na področju modernizacije v Sloveniji.

Seja je bila zaključena ob 13. uri.

Predsednica SSK:

Vera Levovnik, dipl.ing.

Z A P I S N I K

2. seje Strokovnega sveta za knjižničarstvo SR Slovenije, ki je bila 22.4.1987 ob 10. uri v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Prisotni člani: V. Levovnik, M. Slana, S. Gorec, D. Kramberger, I. Zrimšek, T. Kobe, S. Novljan, T. Martelanc

Druzi prisotni: M. Sepe, P. Jakopin, M. Nedovič, M. Šircelj, A. Lah, M. Popovič, I. Marinko

Opravičeno odsotni: S. Čehovin, B. Premrl, D. Rome, J. Munda, B. Stanovnik, D. Rupel

DNEVNI RED:

1. Pregled zapisnika 1. seje
2. Modernizacija knjižnic in obravnava problematike hardware in softwara
3. Problematika dela republiške matične službe
4. Spremljanje dela Bibliotekarskega raziskovalnega centra in prioritete raziskovalne naloge
5. Pubuda za začetek strokovnega verificiranja knjižnic
6. Pregled pridobivanja pogojev za matičnost
7. Razno

AD 1

V zvezi s 1. sklepom 1. seje je tov. T. Martelanc razložil, da je NUK poslala zahteve za potrebna sredstva, vendar ni dobila nakazanega vsega denarja. Tov. Nedovičeva je imela o financiranju s strani RSS drugačne podatke, zato je Strokovni svet sprejel

Sklen 1: Tov. Levovnikova po 10. maju skliče vse tri skupnosti, zraven pa povabi tudi predstavnike NUK, dr. Juraka in Adamiča. Na sestanku poda predlog, naj se matičnost finansira kot osnovno dejavnost NUK tako, da se sredstva za ustrezno vsoto povečajo. NUK to vključi v plane za leto 1988.

V zvezi s 3. sklenom je tov. Martelanc poročal, da bodo prostori za visokošolski študij bibliotekarstva na stari Pedagoški akademiji, po besedah tov. Šumija so zagotovljeni tudi kadri in financiranje ter sprejet program. Za vpis v 1. letnik je predvidenih 30 študentov. Glede vpisa v 3. letnik bo PISK naknadno

proučil možnosti izobraževanja (vsaj ob delu). O štipendiranju še ni podatkov.

Po ugotovitvi, da so bili realizirani vsi ostali skleni Strokovnega sveta za knjižničarstvo, so člani zapisnik 1. seje notrdili.

AD /2

Tov. Kobe je prikazal situacijo glede števila podatkovnih zbirk ter dostopnosti podatkov. Povedal je, da v Sloveniji težimo k distribuirani obdelavi podatkov in da pri tem predvsem potrebujemo kompatibilno programsko in strojno opremo ter komunikacije.

Tov. Jakopin ga je dopolnil s podatki o poenotenju ter računalniškem izobraževanju, tov. Levovnikova pa je predlagala, da se organizira ob enem računskem centru in z enotnim softwareom modernizacijo KIS-a v povezavi z ZTI. Poleg tega naj se javnost informira, da so računalniško online dostopne raziskovalne naloge. Temu predlogu se je pridružil tudi tov. Martelanc, ki je RSS predlagal načrt za nabavo mikrovaxa za potrebe KIS v povezavi z RCU Maribor. V zvezi z UNIMARCom je povedal, da je bil sprejet kot skupni izmenjevalni format.

Tov. Levovnikova je predlagala, da se o teh problemih dogovorijo skupaj tri največje knjižnice NUK, CTK, UKM in oba računalniška centra univerz v Ljubljani in Mariboru.

Sklep 2: Delovna skupina za računalništvo, ki deluje v imenu treh knjižnic (NUK, CTK in UKM) in računalniških centrov obeh univerz (RCU Ljubljana in RCU Maribor) naj nadaljuje s svojim delom pri razvijanju koncepta računalniško podprtega KIS v SRS, tov. Martelanc pa poroča o tem na naslednji seji.

AD /3

Tov. Senetova je poročala o problematiki matične službe. Tov. Novljanova jo je dopolnila s podatki o delu somatičnih knjižnic. Po krajši diskusiji o povezanosti matične dejavnosti z odpošiljanjem obveznega izvoda ter ponovno izraženem mnenju, da matična služba ne more biti financirana kot dodatna dejavnost, nač pa kot osnovna, je bil sprejet

Sklep 3 Problem financiranja matične službe se obravnava na sestanku, ki ga bo v zvezi s 1. sklepom sklicalá tov. Levovnikova.

Tov. Popovič je razložil problematiko Bibliotekarskega centra NUK. Tov. Martelanc ga je dopolnil s predlogom, da Strokovni svet podpre vpis centra kot raziskovalne enote, naloge centra ter orientacijo bibliotekarskega centra glede na raziskovalno dejavnost.

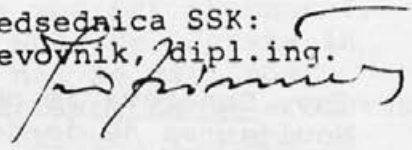
Tov. Nedovičeva je bila mnenja, naj se za financiranje zaprosi tudi Izobraževalno skupnost Slovenije.

Tov. Šircljeva je predlagala, da se tudi o tem dogovorijo skupine iz 1. sklepa te seje in da je potrebno priti do enotne nacionalne politike na področju kulture, izobraževanja in raziskovanja.

Sklep 4: SSK podpira vpis bibliotekarskega raziskovalnega centra v register raziskovalnih enot pri Republiškem komiteju za raziskovalno dejavnost in tehnologijo. Podpira tudi prioritete naloge v tem srednjeročnem obdobju ter vloge za prioritete naloge na RSS oz. na PORSe. Pri financiranju nalog naj se bibliotekarski raziskovalni center obrne tudi na Mestno raziskovalno skupnost Ljubljana.

Seja je bila zaključena ob 13.45. Člani Strokovnega sveta so se odločili, da bodo o preostalih treh točkah, ki niso prišle v obravnavo na tej seji, razpravljali junija.

Predsednica SSK:
Vera Levovnik, dipl.ing.

V NARODNI IN UNIVERZITETNI KNJIŽNICI LAHKO KUPITE:

BAJEC, J. : Slovenski časniki in časopisi 1937-1945. Ljubljana 1973	100 din
GLASBENI rokopisi in tiski na Slovenskem od leta 1800. Katalog. V Ljubljani 1967	15 din
GRAFIČNI list: Naslovnica Dalmatinove biblije Apokalipsa	600 din
ISBD (M) Mednarodni standardni bibliografski opis zaključenih publikacij. Predelana prva izdaja. Ljubljana 1981.	100 din
ISBD (S) Mednarodni standardni bibliografski opis tekočih publikacij. Prva standardna izdaja. Ljubljana 1981.	100 din
ISBD (NBM)	200 din
ISBD (CM)	230 din
ISBD (PM)	300 din
ISBD (A)	500 din
JUGOSLOVANSKO posvetovanje o uporabi računalnika v knjižnicah. Ljubljana, 9. - 11. november 1981. Ljubljana 1982.	400 din
KATALOG rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. 1., 2., 3. snopič	100 din
4. snopič	200 din
5. in 6. snopič	150 din
komplet	800 din
LEPAK Zakladi NUK	40 din
LEPAK 16. stoletje burno obdobje slovenske prebuje	100 din
NOVOSTI UDK s področja družbenih ved	50 din
*OBVESTILA republiške matične službe	20 din
PLENIČAR, B.: Slovenska bibliotekarska bibliografija študentje in člani ZBDS	350 din
POSTER /Stari zemljevid sveta iz leta 1649/	300 din
PROSTORSKO oblikovanje splošnoizobraževalnih knjižnic Ljubljana 1984	400 din
RAZGLEDNICA J.D. Florjančiča	400 din
RAZGLEDNICA komplet (12 kom)	7 din
RAZGLEDNICA posamezna	100 din
RAZGLEDNICE starih zemljevidov 5 različnih	10 din
RAZVID KNJIŽNIC SR SLOVENIJE. Ljubljana 1987	25 din
SAMOUPRAVNI društveno-ekonomski statusni položaj nacionalnih univerzitetnih biblioteka u procesu stabilizacije. Ljubljana 1984.	3.800 din
SLOVENSKA bibliografija za leto :	550 din
1959	25 din
1960, 1961, 1962, 1963, 1964	32 din
1965	36 din
1966, 1967	44 din
1968	80 din

1969,1970	180 din
1971	200 din
1972	250 din
1973	800 din
1974	350 din
1975	1.250 din
1976	1.800 din
1977/I	5.000 din
1977/II	7.000 din
1978-1979 Serijske publikacije	3.000 din
STANDARDI za javne knjižnice. Ljubljana 1975	20 din
ŠOLSKA knjižnica-mediateka v srednjem usmerjenem izobraževanju, Ljubljana 1986.	600 din
VODIČ kroz narodne biblioteke Jugoslavije, Beograd 1979	200 din
VOBOVNIK AVSENAK,M.: Slovenci v svetu, Ljubljana 1986	700 din
ZAJEDNICA jugoslovanskih nacionalnih biblioteka. št. 1,2,	á 600 din
št. 3	700 din
ZAKLADI Narodne in univerzitetne knjižnice, Ljubljana, 1982	400 din
ZBORNIK Narodne in univerzitetne knjižnice I. del, Ljubljana, 1974	40 din
za člane ZBDS	30 din
II. del, Ljubljana, 1978	100 din
za člane ZBDS	50 din
ZBORNIK III. - 16. stoletje burno obdobje slovenske prebuje	400 din
SIGNALNE informacije iz bibliotekarske periodike, Ljubljana 1986	335 din
*OBVESTILA republiške matične službe 1987, letnik številka 600 din	1.800 din

Izdala, založila in razmnožila Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, Turjaška 1. Uredila Miša Sepe. Odgovarja Tomo Martelanc. Naklada 400 izvodov. Cena 1.200 din.

YU ISSN 0350-3577